

Lahja Varila

Paikallishistoria kulttuuri- ja luontomatkailun kehittäjänä

Kävelyreittejä Perhon historiaan

Opinnäytetyö

Kevät 2018

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Kulttuurituottajan (ylempi AMK) tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Liiketoiminnan ja kulttuurin yksikkö

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituottaja Yamk

Tekijä: Lahja Varila

Työn nimi: Paikallishistorian luova hyödyntäminen kulttuuri- ja luontomatkailun kehittäjänä. Kävelyreittejä Perhon historiaan.

Ohjaaja: Satu Lautamäki

Vuosi: 2018 Sivumäärä: 72 Liitteiden lukumäärä: 15

Tiivistelmä

Tässä tutkimuksessa on hahmotettu mahdollisuuksia, tietoa ja ideoita kulttuurimatkailun kehittämiseksi sekä sen yhdistämiseksi Perhon luontomatkailuun. Perhon luonto laajoine erämaaineen ja retkeilyreitteineen on matkailun tärkein vetovoimatekijä. Luontomatkailu kaipaa kuitenkin kehittyäkseen ja laajetakseen lisää palvelutarjontaa ja matkailua tukevia yrityksiä. Perhon kulttuuriperintö ja kulttuuritapahtumat tarjoavat mahdollisuuksia tuottaa luontomatkailuun lisäarvoa, monipuolisuutta ja vetovoimaa.

Kulttuuriperintö syntyy, kun yhteisö säilyttää tärkeitä asioita menneisyydestä esimerkiksi rakennuksia, murteen, tarinoita, asiakirjoja, esineitä, tietoa, taitoja, tapoja ja ilmauksia. Perholainen ilmaisu ”Perhossa ei elä, jos ei liiku”, ei tarkoita liikuntaa vaan sitä, että töitä pitää ahkerasti Perhossa tehdä ansaitakseen elantonsa.

Kulttuuriperinnön tunteminen auttaa asukkaita tuntemaan omat juurensa ja vahvistamaan identiteettiä. Perhossa on rikas kulttuuriperintö, josta löytyy lähteitä antamaan luontomatkailuun lisäarvoa ja lisäämään matkailun vetovoimaa.

Väestönkehitys on ollut Perhossa viime vuosina alenevaa ja siksi tarvitaan uusia elinkeinoja ja vetovoimatekijöitä. Erilaisilla kehittämishankkeilla voidaan lisätä paikkakunnan vetovoimaa matkailukohteena, on vain rohkeasti otettava käyttöön uusia ideoita ja innovaatioita.

Opinnäytetyön tuloksena on kehittämissuunnitelma, jonka tarkoitus on toimia kehittämistä ohjaavana työkaluna Perhon kunnalle. Suunnitelma sisältää Perhopirtin suunnitelman, opasteet ja kulttuurimaiseman rakentamisideat jokivarteen, sähköisen historian ja kulttuuriperinnön tietokannan sekä Tarinoiden Museo-projektin.

Avainsanat: kulttuurimatkailu, kulttuuriperintö, luonto, luovuus, paikallishistoria, retkeilyreitit, verkostoituminen

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Cultural Management (Master's Degree)

Author/s: Lahja Varila

Title of thesis: Developing cultural and eco-tourism by local history. Pathways to the history of Perho.

Supervisor(s): Satu Lautamäki

Year: 2018

Number of pages: 72

Number of appendices: 15

This thesis focuses on presenting opportunities, information and ideas for the development of cultural and ecotourism in the municipality of Perho. Pure nature with wide wilderness and the richness of cultural heritage are attractive in Perho.

Knowing of traditions and local history helps the inhabitants understand the importance of cultural heritage. Eco-tourism is increasing in Perho. Tourism can be developed with cultural events and stories about the local history.

In Perho, the population growth trend has been negative in the last few years, and that is why the municipality needs new business and attraction factors to maintain its vitality.

The main result of this thesis is a development plan for the municipality of Perho. The plan contains the plan of Perhopirtti, signposts and elements for developing cultural landscape by the riverside, virtual database of history and cultural heritage and a project idea called Stories of Museum.

Keywords: eco-tourism, cultural heritage, nature, creativity, local history, hiking trails, newtworking

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
1.1 Tutkimuksen tausta.....	6
1.2 Tutkimuksen tavoitteet.....	8
1.3 Tutkimusmenetelmät.....	9
2 KULTTUURI- JA LUONTOMATKAILUN YHDISTÄMINEN.....	11
2.1 Metsäpeuranmaan laulu -tapahtuma.....	11
2.2 Perho-päivä ja osallistavaa kulttuurimatkailua historiallisella kävelyllä.....	15
2.3 Kulttuuritoiminnan tulevaisuuden visiointia.....	20
3 KULTTUURITOIMIJAT.....	23
3.1 Kunnan kirjasto- ja kulttuuritoimi.....	23
3.2 Kotiseutuyhdistys.....	25
3.3 Kansalaisopisto.....	26
3.4 Perinnepiiri.....	27
3.4.1 Teemahaastattelu.....	38
3.4.2 Haastattelujen analysointia ja kehittämistarpeita.....	35
3.4.3 Omia havaintojani ja havainnointia.....	38
4 VERKOSTOJEN MERKITYS MATKAILUN KEHITTÄMISESSÄ.....	41
4.1 Yhteistyöverkostojen luominen ja johtaminen.....	41
4.2 Esimerkkejä verkostoista.....	43
4.3 Paikallisverkostot.....	44
5 RAKENNUS- JA KULTTUURIPERINTÖÄ.....	45
5.1 Lampuotin talo.....	45
5.2 Möttösen Vanhatupa.....	48
5.3 Uudenlaisia yhteistyömuotoja rakennusperinnön vaalimiseen.....	49
6 KULTTUURI- JA LUONTOMATKAILUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA.....	51
6.1 Toimenpide-esityksiä kulttuuri- ja elämysmatkailun kehittämiseksi.....	52

6.1.1 Paikallishistoriaa, karttoja ja infoa Rantaraitin opasteisiin.....	53
6.1.2 Vanhasta kansakoulusta Perhopirtti.....	56
6.1.3 Kulttuuriympäristönä Rantaraitti jokivarsialueineen.....	57
6.1.4 Perhon historian ja kulttuuriperinnön tietokanta.....	60
6.1.5 Tarinoiden Museo-projekti.....	61
6.2 Liiketoimintamahdollisuus kulttuuria tuotteistamalla.....	62
6.2.1 Kulttuuri- ja luontomatkailu yhdistelmäpaketit.....	63
6.2.2 Perhopirtin toiminta.....	64
6.2.3 Kirjaston liiketoiminta.....	64
6.3 Rahoitusmahdollisuuksia kulttuurimatkailun kehittämiseen.....	66
6.4 Loppupohdinta.....	68
LÄHTEET.....	67
LIITTEET.....	70

1 JOHDANTO

Maaseudun kulttuuri, perinteet ja luontoympäristö ovat vetovoimatekijöitä sekä voimavaroja, joita arvostetaan yleisesti. Maatilat ovat vähenemässä ja maaseutu muuttuu asukkaiden elinkeinojen muutoksen kautta. Isotalo (2001,130) kirjoittaa, että maaseudulla eletään parhaillaan muutosten aikaa, jossa elinkeinojen ja elämäntapojen muutos merkitsee väestön vähenemistä. Uusien elinkeinojen luomiseksi maaseudulla kehitellään erilaisia matkailun edistämiseen liittyviä hankkeita.

Maaseutumatkailu on kasvava elinkeino, jolla on taloudellista merkitystä alueelle. Matkailija etsii yhä enemmän elämyksiä, henkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä mahdollisuuksia, joissa voisi yhdistää luontoa sekä kulttuuria. Erilaisten matkailuelämysten tuottamiseksi tarvitaankin osaamista yli toimialarajojen.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän mukaan mukaan maaseutumatkailussa kulttuurielämys liittyy muun muassa luontoon, historiaan ja kansanperinteeseen, taiteelliseen luovuuteen ja yllätyksellisiin kokemuksiin ja kohtaamisiin. Ulkomaisten matkailijoiden mielestä kiinnostavimmat kulttuurimatkailukohteet Suomessa liittyvät perinneruokiin, elämäntyyleihin ja paikallisiin miljöihin (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 2010, 49).

Kainulainen (2004, 102) toteaa, että tapahtumien kulttuuriset imagovaikutukset tapahtuvat pitkällä aikavälillä ja vaikka ne ovat vaikeasti todennettavissa, niin niillä on todettu olevan merkitystä kunnan vetovoimaisuuteen.

1.1 Tutkimuksen taustaa

Perhon kunta sijaitsee Länsi-Suomen läänissä, Keski-Pohjanmaan maakunnassa valtatie 13:n varrella. Kunta on perustettu vuonna 1868 ja viettää siis tänä vuonna 150-vuotisjuhlaa. Perhon pinta-ala on 775,19 km², josta 27,36 km² on vesistöjä. Asukkaita on 2860. (Perhon kunta, [10.4.2018]).

Maaseudun väestökehitys heikentää yleisesti palvelujen taloudellista kannattavuutta. Perhon luontomatkailu vaatii kehittämistä, että sen vaikutus näkyisi kunnan elinkeinorakenteessa. Kulttuuri- ja luontomatkailu on kuitenkin yksi merkittävä voimavara elävöittämään maaseutua, jota kannattaa kehittää.

Perhon luonnossa on 45 km. vaellusreittejä, jotka tuovat matkailijoita muualtakin kuin Suomesta. Louhula (2018) kertoo, että Perhossa Salamajärven kansallispuistossa voi matkailija kokea eteläisen Suomen ensimmäisen aidon luontokokemuksen ilman ääni- ja valosaasteita, mikä on hyvin harvinaista. Kulttuurimatkailua ei varsinaisesti Perhossa ole, mutta sitä voidaan kehittää tulevaisuudessa, kun yhdistetään kulttuuriperinnön tuomaa lisäarvoa luontomatkailuun. Kulttuuritarjonnan ei tarvitse aina olla historiaan pohjautuvaa, vaan se voi esitellä myös nykykulttuuria kuten esimerkiksi kirjastotoimen järjestämiä näyttelyitä ja tapahtumia tai lukiolaisten vuosittain järjestämiä Yritysmessuja. Kulttuurimatkailussa Perhonjokilaakson kunnista esimerkiksi Kaustisen kunta on tullut tunnetuksi musiikkipitäjänä ja saanut aikaan kulttuurimatkailua vuosittaisen kansanmusiikkifestivaalin, kamarimusiikkiviikon ja konserttien avulla. Perhon vetovoimatekijöinä voidaan pitää luontomatkailua ja -ympäristöä tällä hetkellä.

Opinnäytetyössä tuodaan esille mahdollisuuksia, miten paikallishistoriaa ja muuta kulttuuriperintöä sekä kulttuuritapahtumia voidaan hyödyntää matkailun vetovoimatekijöinä yhdistämällä niitä luontomatkailuun Perhossa. Perhon asutushistorian vaiheet, halla- ja nälkävuodet 1860-luvulla, Suomen sotien vaiheet, J. L. Runebergin runot Perhosta, Kokkonevan taistelu, ihmiset ja tarinat sekä kaikki muu kulttuuriperintö rakennuksineen ja esineineen ovat niitä lähteitä, joista voidaan etsiä aiheita antamaan lisäarvoa ja vetovoimaa matkailulle.

Kulttuurin merkitys yhteisöllisyyteen, ihmisten hyvinvointiin ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen on jo tunnistettu laajasti. Kulttuuri on terminä laaja, ja kulttuurimatkailussa on paljon erilaisia tapoja tuottaa tietoa ja elämyksiä, joita voidaan yhdistää myös luontomatkailuun. Kulttuurimatkailussa hyödynnetään alueellista ja paikallista kulttuuria sekä kohdealueen paikallishistoriaa ja perinteitä elämysten ja oppimisen tuottamiseksi matkailijoille. Kulttuurimatkailun arvos-

tuksen ja tuotetarjonnan lisääminen vaikuttavat matkailuun vetovoimaa vahvistavana tekijänä.

Riukulehto (2001,145-148) kirjoittaa kulttuurin ja luontoympäristön yhdistämisen olevan voimavara, joita ei aina osata yhdistää. Yhdistäminen on kuitenkin tärkeää, mikäli halutaan ymmärtää laajasti matkailun taloudellisen ja yhteisöllisen merkityksen alueen yhtenä elinkeinona sekä maaseudun elinvoimaisuuden säilyttämisessä.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuskysymyksinä tässä opinnäytetyössä on, miten kehitetään Perhon kulttuurimatkailua ja yhdistetään sitä luontomatkailuun käyttämällä apuna paikallishistoriaa, kulttuuriperintöä ja tapahtumia matkailun vetovoimatekijöinä?

Mitä uusia rakenteita, opasteita ja rakennuksia tarvitaan tiedon, kulttuurielämyksen, virkistykseen, ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja matkailun vetovoimaisuuden lisäämiseksi keskustan alueella?

Miten saadaan paikkakunnan asukkaat ja mahdolliset uudet matkailualan yrittäjät kiinnostumaan ja havaitsemaan oman kunnan arvokkaan luontoympäristön ja kulttuuriperinnön tuomat mahdollisuudet matkailun kehittämiseksi Perhossa?

Tässä opinnäytetyössä esitetään kehittämissuhteita, joiden avulla Perhossa voidaan kehittää ja yhdistää kulttuuri- ja luontomatkailua. Suunnitelmassa keskitytään Perhon keskustan alueelle, mutta kehittämissuhteiden toteuttaminen vaikuttaisi koko kunnan alueella ja myös sen ulkopuolelle. Perhon luontoympäristön sekä perinnekulttuurin arvostuksen ja tietoisuuden lisääminen omalla paikkakunnalla on tavoiteltava asia.

Luontomatkailun kehittämiseksi voidaan siihen tuoda lisäarvoa lisäämällä matkailutarjontaan tapahtumia, kulttuuriperintöä ja paikallishistoriaa sekä tarinoita. Yhdistäminen lisää matkailun vetovoimaa, koska ihmisillä on erilaisia toiveita ja

odotuksia matkan sisällöstä ja tarjonnan lisääntyessä myös matkailijamäärän voi odottaa kasvavan.

Tavoitteena on kulttuuritoiminnan avulla vahvistaa sosiaalista pääomaa, yhdessä tekemistä, ihmisten välistä vuorovaikutusta ja samaistumista omaan alueeseen, joka puolestaan edistää ihmisten hyvinvointia ja viihtyvyyttä.

Kehittämistavoitteena on toteuttaa paikka matkailuinfolle ja opasteita keskustan alueelle, joiden avulla tieto välittyy ja matkailutoiminta tehostuu. Mahdollisuutta kulttuuritapahtumien ja muiden tilaisuuksien esittämiseen ulkotiloissa tavoitellaan esiintymislavan rakentamisella (Liite 4.), joka myös mahdollistaa luontomatkailun yhdistämisen kulttuurimatkailuun. Siinä yhdistyvät luontokävely ja kulttuuritarjonta. Matkailuinfon toteuttamista kirkonkylän vanhaan kansakouluun Perhopirttiin on tässä opinnäytetyössä esitelty jäljempänä.

Tavoitteena on saada sekä paikalliset asukkaat että matkailijat markkinoinnin ja viestinnän keinoin sekä avulla hahmottamaan paikkakuntaa ja sen matkailu- ja muita palveluita. Keskustan alueella joen toisella puolella olevan kävelytien varrella on mahdollisuus opastekylttien avulla tuoda esille Perhon historiaa, rakennusperintöä, matkailukohteita, retkeilyreittejä karttoineen ja on näin infona matkailijoille ja myös paikallisille asukkaille.

1.3 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyön tekemiseen valittiin laadullinen tutkimusmenetelmä, koska se sopi tutkimuskysymyksen luonteeseen. Laadullisen tutkimuksessa tekstiä on mahdollista rakentaa luontevampaan ja kertovampaan tyyliin kuin esim. määrällisessä menetelmässä (Vilka 2015, 205). Aineiston keruussa käytettiin sekä havainnointia että teemahaastattelua.

Teemahaastatteluita tehtiin tätä tutkimusta varten pääosin ryhmähaastatteluina sekä yksilöhaastatteluina. Vilka (2015,126-127) kirjoittaa, että tavoitteena

ryhmähaastattelussa ei ole pääasiassa varsinainen haastattelemineen, vaan keskustelun aikaansaaminen ja sen johdatteleminen teemohin. Haastattelu perustuu vuorovaikutukseen, joka etenee sen mukaan mitä haastateltava kertoo. Pitemmälle mentäessä haastattelijä voi tarvittaessa tehdä lisäkysymyksiä syventääkseen vastausten perusteella saatavaa tietoa. Teemahaastattelun ideana on valita teemat ja muotoilla niihin sopivat kysymykset (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88).

Toisena tutkimusmenetelmänä on käytetty osallistuvaa havainnointia, koska siinä tutkija toimii aktiivisesti tiedonantajien kanssa ja sosiaaliset vuorovaikutustilanteet ovat tärkeä osa tiedonkeruuta. Havainnoinnin lähteinä ovat olleet esimerkiksi kulttuuritapahtumat, yhteistyöverkostot, suunnittelupalaverit ja muut vuorovaikutustilanteet. Havainnointia voi tehdä systemaattisesti tai se voi olla vapaata. Osallistuva havainnointi mukautuu toimintaan ja on luontevaa (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2001, 201). Ryhmässä keskustellen asioiden eri puolet tulevat parhaiten esille ja se on laadullisen tutkimusmenetelmän yksi muoto, jossa tutkija pääsee osallistumaan ja havainnoimaan yhteisön toimintaan sisältä päin (Grönfors 2001, 131). Vilkan mukaan (2015, 145–146) osallistuvan havainnoinnin käyttäminen tarvitsee pääsyn yhteisöön. Elämäkertojen ja tarinoiden suosio on kasvanut tutkimusaineistona. Havainnoinnin kohteeksi sopivat monenlaiset kulttuurituotteet kuten äänitteet, videot, teksti- ja kuvamateriaali jotka sisältävät mielipiteitä, uskomuksia ja arvoja.

Tuomi ja Sarajärvi (2018, 95) esittävät, että aineistolähtöisessä mallissa ensin kysytään tutkimustehtävän tai -ongelman mukaisia kysymyksiä, ja sen tuottamat vastaukset tiivistetään lyhyiksi ilmaisuiksi ja yhdistetään. Tieto, jota analysoidaan voi olla haastattelu, havainnointi tai jokin muu aineisto esimerkiksi kirja tai dokumentti. Analyysin tarkoitus on tuottaa selkeää tietoa sekalaisesta aineistosta sanallisen kuvauksen avulla.

2 KULTTUURI- JA LUONTOMATKAILUN YHDISTÄMINEN

Kulttuurin yhdistäminen luontomatkailuun on yksi keino, jolla saadaan matkailua edistettyä ja kehitettyä. Luontomatkailun arvostuksen, tuotetarjonnan ja verkostoitumisen lisääminen sekä uusien toimintamallien innovointi ovat keinoja, jotka vaikuttavat matkailun vetovoimaan vahvistavana tekijänä. Kulttuurin taloudelliseen hyödyntämiseen auttaa, kun paikallisissa yhteisöissä tunnustetaan kulttuurinen pääoma ja yhdessä ideoimalla kehitetään tuotteistamisen mahdollisuuksia. Luontomatkailuun voidaan yhdistää kulttuuria hyödyntämällä esimerkiksi eri taiteenaloja, perinteisiä elämäntapoja ja elinkeinoja, historiaa ja kansanperinteitä, kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia ja miljöitä sekä aineetonta kulttuuripääomaa kuten tarinoita.

2.1 Metsäpeuranmaan laulu -tapahtuma

Luontoympäristöön sijoitetut kulttuuritapahtumat ovat osa kulttuuri- ja luontomatkailua. Salamajärven kansallispuistossa toteutetussa Metsäpeuranmaan laulu -tapahtumassa kesällä 2017, kulttuuritapahtuma osoittautui erinomaiseksi vetovoimatekijäksi (Kuva 1).

Kuva 1. Metsäpeuranmaan laulu -tapahtuma Koirasalmessa (Höri 2017).

Tapahtuma kokosi parin sadan kuoroesiintyjän lisäksi arviolta 2000 ihmistä paikalle. Väkimäärä arvioitiin järjestyksen- ja liikenteenvalvojien sekä ruokahuollosta vastanneiden antaman arvion mukaan, sain tiedon heti paikalla, koska olin mukana tapahtuman järjestelyissä vt. kulttuurisihteerinä.

Suomenselän vedenjakaja-alueella sijaitseva Salamajärven kansallispuisto perustettiin vuonna 1982 Perhon, Kivijärven ja Kinnulan kuntien alueille.

Kuva 2. Salamajärven kansallispuisto (Kirvesmäki 2018).

Pinta-alaltaan 62 km²:n laajuista puistoa luonnehditaan eteläisen Suomen laajimmaksi erämaa-alueeksi. Syrjäinen sijainti ja erämainen luonne tekevät Salamajärven kansallispuistosta erityisen virkistyskohteen. Koirasalmi tarjoaa mahdollisuuden nauttia erämaaluonnon rauhasta ja tutustua opastettuihin reitteihin. (Salamajärven historia, [viitattu 10.4.2018]). Alueella on paljon jääkauden jälkeen jättämiä "pirunpeltoja" eli muinaisrantoja, jotka ovat Ancalusjärven rantoja 185-200 metriä nykyisen merenpinnan yläpuolella (Kirvesmäki 2018).

Pirunpelto nimitys perustuu vanhaan uskomukseen, jonka mukaan piru on viskellyt pirunpeltojen kivet sijoilleen tai että vain piru olisi kykeneväinen kyntämään niin kivisen pellon.

Koirasalmen luontotupa on rakennettu vuonna 1956 ja on viimeisiä alueelle rakennettuja metsäkämppejä. 1970-luvun alusta alkaen paikka tunnettiin lähinnä kalastajien keskuudessa, mutta tällä hetkellä metsäkämppeä/luontotupa palvelee myös matkailijoita ja retkeilijöitä sekä toimii juhlien, kurssien ja leirien järjestämispaikkana (Salamajärven historia, [viitattu 10.4.2018]).

Kuva 3. Koirasalmen luontotupa (Kirvesmäki 2018).

Kirvesmäki (2018) kertoo, että luontomatkailun sekä kulttuurin yhdistämistä on Salamajärven kansallispuiston alueella Koirasalmissa toteutettu monin eri tavoin, esimerkkinä voimauttavan valokuvauksen työpajoja, taidenäyttelyitä ja yhteislaulutapahtumia. Alueen palvelut tuottaa Metsähallituksen vuokralaisena Koirasalmen luontotuvalla yrittäjänä toimiva Maarit Kirvesmäki kumppaninsa Markku Leppäsen kanssa, yrityksen nimi on Luonnollisesti M&M. Majoitus- ja ruokapalveluiden lisäksi Koirasalmen luontotuvalla (Kuva 3) toimii kahvio pääasiassa kesäaikaan. Kahvio toimii myös näyttelytilana, jossa on vaihtuvia taidenäyttelyitä. Valokuvaus- ja maalauskurssien järjestämisestä kesäaikaan on kehitteillä. Erilaisia henkiseen hyvinvointiin tarkoitettuja tapahtumia järjestetään

vuosittain mm. Mindfulnessin ja hiljentymisen teemalla. Kuutamosaunat ja avantouinnit keräävät kävijöitä myös talvisaikaan.

Perhon, Kinnulan ja Kivijärven alueille ulottuvan Salamajärven kansallispuiston kuorotapahtuma Metsäpeuranmaan laulu -tapahtuma (Kuva 1), oli osa Luonnon päivää ja Suomen 100-vuotisjuhlan hengessä toteutettua valtakunnallista tapahtumaa vuonna 2017. Suomen laulajain ja soittajain liitto Sulasol sekä Metsähallituksen luontopalvelut toimivat tapahtuman valtakunnallisina koordinaattoreina. Metsäpeuranmaan laulussa esiintyivät seuraavat kuorot: Kaustisen Hääkuoro, Kaustisen Mieslaulajat, Keski-Pohjanmaan Kamarikuoro, Keski-Pohjanmaan Maakuntakuoro, Kokkolan Naislaulajat, Laulu-Jaakot ja Let's Go 60's Pietarsaaresta, Papillon-kuoro Perhosta (Kuva 4), So Many Sisters Kokkolasta, Vetelin Mieskuoro sekä Vetelin Poikakuoro.

Kuva 4. Papillon-kuoro Koirajärven rannalla Salamajärven kansallispuistossa (Höri 2017).

Kuorot esiintyivät Koirasalmessa eri paikoissa, yleisö ja kuorot siirtyivät paikasta toiseen kahden järven välisellä tiellä sopiviin esiintymispaikkoihin rannoille. Lopuksi kokoonnuttiin metsään, jossa yleisön ja kaikkien kuorojen yhteislauluesityksenä laulettiin Sibeliuksen Finlandia.

2.2 Perho-päivä ja osallistavaa kulttuurimatkailua historiallisella kävelyllä

Esimerkkinä kulttuurin yhdistämisestä luontomatkailuun oli kesällä 2017 järjestetty Perho-päivä (Kuva 5).

PERHO-PÄIVÄ LA 5.8. 2017

Suomi Finland 100

Historiallisella Perho-kävelyllä mukana mm. Urho Kekkonen ja myös Sinä voit osallistua, tervetuloa mukaan!

Tukkilaisajan romantiikkaa ja jännitystä tarjolla näytöksin ja kisailun merkeissä.

pe. 4.8. klo 19.30
Lasten ratajuoksu ja
klo 20.00 Yöjuoksu

Katso tarkemmat tiedot: perho.com

OHJELMA Tapahtuma on tansseja lukuunottamatta ilmainen

klo 10-16 Markkinat, alueella Tivoli. Tanssi- ja musiikkiesityksiä.

klo 11 ja 12.30 Lauluyhtye Valo esiintyy.

klo 11.30 Koirakulkue keskustan kävelytieltä pitkin

klo 12.15 Vesipelastusnäytös. Koirat pelastamassa vesihädässä olevia henkilöitä, Helka ja Toni Väyrynen.

klo 13 Tukkilaisnäytös ja kisa Tukkilaiskohteessa, Reijo Saari ja Ville kultalahti. Musiikkia: Harmonikkamestarit Sonja Lampinen ja Teijo Rekonen sekä vokalisti Helge Koskela. Papillon-kuoro.

klo 15 Historiallinen Perho-kävely sijoittuu vuoteen 1963, se sisältää teatteria, tietoa ja musiikkia. Kävelyä johtaa Urho Kekkonen seurueineen ja yleisöä seuraa mukana. Musiikkia matkalla esittävät kuorot Harjun Laulu ja Papillon, eri kohteissa kuullaan myös harmonikka- ja urkumusiikkia sekä historiatietoutta Perhosta.

klo 16.30 Yhteislaulutilaisuus Tukkilaiskohteessa, johtaa Harjun Laulu.

klo 17.00 Pesäpallo-ottelu sekä Frisbeegolf-tapahtuma.

klo 21.00 Tanssit urheilutalolla. Tanssiorkesteri Cavalier, solistina Helge Koskela. Tanssilippu 10 €.

- Kirjastossa klo 10 - 13 Eeva Huotarin taidenäyttely ja Sotahistoriaa-näyttely
- Artstudiossa lasten kuvataideleirin satoa
- Vanhat autot ja koneet sekä raskaan kaluston näyttely
- Pop-up rekkaravintola ja karaokea

Tervetuloa Perhoon!

Kuva 5. Perho-päivän juliste (Arcotsmedia Oy 2017).

Perho-päivä oli Suomi100-juhlavuoden (Liite 6) päätapahtuma, jonka järjestäjänä toimi Perhon kunnan Vapaa-aikatoimi. Perho-päivä on vuosittain elokuun ensimmäisenä viikonloppuna. Teemaksi valittiin vuonna 2017 paikallishistoria.

Perho-päivän tapahtumia oli useissa eri kohteissa päivän aikana. Pääosin tapahtumat sijoittuivat Rantaraitin varteen jokirannan läheisyyteen. Juhlavuoden kunniaksi Perho-päivän ohjelman rakentamiseen keskityttiin huolella, koska haluttiin järjestää jotain erilaista ja yllätyksellistä.

Tapahtumapäivän yhdeksi ohjelmanumeroksi ideoitiin Perho – historiallinen kävely, joka sijoitettiin vuoteen 1963, jolloin Urho Kekkonen vieraili Perhossa. Kekkosen roolissa esiintyi Matti Mustajärvi (Kuva 6).

Kuva 6. Perho – historiallisen kävely -tapahtuman lähtö kirjaston parkkipaikalta (Varila 2017).

Perho – historiallinen kävely -tapahtuma alkoi Kekkosen tullessa seurueineen autoilla keskustan halki pysähtyen ensimmäisen sillan kohdalle Jyväskylän suunnalta, josta kävely alkoi. Heitä oli vastaanottamassa yleisöä, kuoro ja kunnanjohtoa. Papillon-kuoron lauluesityksen jälkeen kulkue lähti kävelyreitille. Kävelyä johti Kekkonen yhdessä kunnanjohtaja Lauri Laajalan kanssa. Kuvassa 6 esiintyjät ovat lähtemässä kävelytapahtumaan, Urho Kekkosenä Matti Mustajärvi, adjutanttina Martti Kujala, turvamiehenä Esko Keskitalo ja autonkuljettajina (vas.) Eero Viitala ja Reino Vapola. Yleisöä lähti runsaasti mukaan tähän kävelyyn ja he eläytyivät hienosti tapahtumaan.

Kävelyille osallistuminen oli osallistavaa kulttuuri- ja luontomatkailua, joka palveli Perhon historian tuntemusta, jolloin oppimisesta tuli keskeinen osa matkailukokemusta. Vaikka Kekkonen olikin fiktiota, se ei haitannut yleisöä vaan päinvastoin herätti kiinnostusta, mikä olikin tavoitteena. Kävelyreitillä musiikista vastasivat Papillon-kuoro ja Harjun Laulu Jyväskylästä vierailevana kuorona. Markkinapaikalla aamupäivän musiikista huolehti Juhana Pekkarinen soittamalla pianoa, lauluyhtye Valo esiintyi kahteen otteeseen ennen puolta päivää ja harmonikkamestarit Sonja Lampinen ja Teijo Rekonen solistinaan Helge Koskela esiintyivät Perho - historiallinen kävely -tapahtuman aikana iltapäivällä.

Kävelyreitillä alussa oli markkina-alue, jonka jälkeen tuli Perhon ennen -alue missä rekvisiittana oli riukuaitaa, laavu, heinäseipäitä, vanhoja maatalouskoneita, lammasaitaus ja kalastuspaikka puuveneineen. Perho - historiallinen kävely kulki läpi molemmat alueet pitkin Rantaraittia. Kävelyreitillä oli useita pysähdyspaikkoja. Markkinapaikalla Perhon asutushistoriasta kertoi Lahja Varila ja nimihistoriasta Ilmari Kosonen. Kävelyretki jatkui jokirantaan, jossa Kekkonen esitteli kalastustaitojaan 1960-luvun virvelillä.

Kuva 7. Kekkonen kalansaalista odottavat kissa ja Jenna (Kalliokoski 2017).

Pellolle oli tuotu vanhoja maatalouskoneita ja siellä oli myös työnäytöksiä. Maatalouden historiasta kertoi Olavi Lassila (Kuva 8).

Kuva 8. Perho – historiallinen kävely Rantaraitilla ja tarinaa maatalouden historiasta (Kalliokoski 2017).

Kulkue jatkoi kävelyretkeä Pappilansillan kautta kirkkoherranviraston eteen, jossa oli kuoroesityksiä. Matka jatkui Perhon kirkkoon, missä yleisöä vastaanotti urkumusiikki, jossa urkurina toimi kanttori Arto Harju. Perhon kirkon historiasta kertoi kesäoppaana kirkossa toiminut lida Kotilainen.

Kirkosta kotiseutumuseolle siirryttäessä Martti Kujala kertoi kirkon edessä muistopatsaalla Perhon sotahistoriasta ja Haanen veljesten kohtalosta. Kierrosta jatkettiin kotiseutumuseolle, jossa oli kotiseutuyhdistyksen museon historian esittely sekä runoesitys J. L. Runebergin runo Hauta Perhossa. Kävelyreitti päättyi Tukkilaiskohteeseen, jossa kuorot lauloivat ja Kekkonen piti lyhyen puheenvuoron, jossa hän kiitti perholaisia hyvästä vastaanotosta. Kekkonen siirtyi seurueineen autoihin ja poistuivat paikalta.

Kävelytapahtumasta jäi hyvä tunnelma ja se oli kokonaisuutena hauska ja yhteisöllinen kokemus. Yleisön joukosta joku antoi palautteen, että kuvitteli oikeasti nähneensä Kekkosen ilmielävänä eleineen, kävelytyyleineen ja puheineen. Mielenkiintoista oli seurata, kuinka jotkut miehet ottivat lakin päästään ja naiset niiasivat, sillä näistä eleistä ei ollut etukäteen sovittu vaan yleisö esitti ne omasta aloitteestaan. Tapahtumasta tuli hyvää palautetta. Teatterin, musiikin ja historiallisten mielikuvien yhdistäminen onnistui tässä kävelytapahtumassa hyvin.

Perho-päivän Historialliseen kävelyyn osallistuminen oli kulttuuri- ja luontoelämyksenä hyvä kokemus, se oli luovaa matkailua, koska jokainen omalla tavallaan osallistui tapahtuman luomiseen. Rantaraitilla kävely tarjosi luontoympäristön lisäksi yleisölle nähtäväksi ja koettavaksi historiallista Perhoa esitteleviä kokoonpanoja, mm. vanhoja työkoneita (Kuva 8), perinteisiä työnäytöksiä, heinää seipäillä, laavun, riukuaitaa, lammasaitaus lampaineen ja onkikalastuspaikan puuveneineen.

Tukkilaiskohteen näytökset ja kisa tapahtuivat joen valtatiepuoleisella rannalla ja keräsivät runsaasti kiinnostuneita katsojia molemmin puolin jokea. Tukkilaiskisaan osallistui kaksi joukkuetta, Lions Club ja Perhon palomiehet. Tukkilaiskohteella haluttiin tuoda esille Perhon uittohistoriaa. Jokirantaan oli tuotu tukkeja näytöstä ja kisaan varten. Kohteessa oli Matias Kinnusen tapahtumaa varten rakentama lato nuotiopaikkoineen, jonka edustalla Papillon-kuoro esiintyi. Ladossa oli tapahtumapäivänä Perhon uittohistoriasta kertova valokuvänäyttely. Tukkilaiskohteessa oli lisäksi Maa- ja kotitalousnaisten pystyttämä Rantakahvila, jossa oli myynnissä muttia, kahvia ja perinteisiä solmupullia. Kohteessa olevassa esiintymisteltassa esiintyivät päivän aikana harmonikkamestarit Sonja Lampinen ja Teijo Rekonen solistinaan Helge Koskela sekä pianossa Kalevi Peltokangas. Kävelytapahtuman jälkeen kohteessa oli myös yhteislaulua, jossa Harjun Laulu toimi vetäjänä.

Vesipelastuskoirien näytös, pesäpallopelit, markkinat, vanhojen autojen ja raskaan kaluston näyttelyt sekä Rekkaravintola myös kiinnostivat päivän aikana yleisöä. Perho-päivä päättyi Kesäillan tanssiaisiin Seurojentalolla.

Aamulla alkanut sade loppui puolilta päivin ja tukkilaiskisasta sekä kävelyretkestä saatiin nauttia poutasäässä. Tapahtumapäivän videokuvaajana toimi Asko Virkkala. Videokoosteet säilytetään kirjaston Perho-kokoelmassa, jossa ne ovat asiakkaiden katsottavissa. Videoaineistoa voidaan myös näyttää eri tilaisuuksissa ja sitä voivat myös tutkijat käyttää hyödykseen.

Perho-päivän järjestämiseen osallistuivat Perhon Vapaa-aikatoimi, Seurakunta, Musiikinystävät, Perhon eläkeliiton yhdistys, Kotiseutuyhdistys, Perhon maamiesseura, Yrittäjät, Nuorisoseura, Lions Club, Palomiesyhdistys, Perhon Kiri, Maatalousoppilaitos ja Automiehet ry. Sponsoreina toimivat Jet-Puu, Jetta-talo, K-Rauta Kipakka, K-Market Ikiliikku, Perhon Puutarha ja Varila Steel. Lisäksi joitakin yksityisiä toimijoita, jotka olivat rakentamassa ja järjestämässä alueille riukuaitaa, lammasaitauksen lampaineen, kalastuspaikan ja puuveneen sekä vanhoja maatalouskoneita ja työnäytöksiä. Suomi100-juhlavuoden teema Yhdessä toteutui Perho-päivän tapahtumien luomisessa, josta saimme kunniakirjan (Liite 6) Valtioneuvoston kansliasta.

2.3 Kulttuuritoiminnan tulevaisuuden visiointia

Tulevaisuuden maaseudulla on näkyvissä elämystuotannon osajia ja taitajia erityisesti matkailun ja kulttuuritoiminnan aloilla. Voidaan myös nähdä, että maaseudulle on syntynyt näiden alojen yrityksiä, maaseutu tarjoaa luovan talouden toimijoille monipuolisen ympäristön. Ihmisten elämäntavat ovat muuttumassa siten, että voidaan asua useammassa kuin yhdessä paikassa sujuvien kulku- ja tietoliikenneyhteyksien avulla, työpaikka ei välttämättä sido asumaan enää yhdessä paikassa. Maaseutu tarjoaa väljää asumista ja nykypäivän kiireen väsyttämille ihmisille rauhallisen, mutta monimuotoisen asuinpaikan. (Talvitie 2010, 15).

Petrisalo (2009, 191) kirjoittaa, että vielä nykyisin koetaan ja määritellään kotiseutu paikaksi, johon kuuluvat vain ne jäsenet joilla on sukujuuret paikkakunnalla tai että he ovat asuneet pitkään alueella. Vaikka paikkakunnalle muutta-

neet henkilöt ja heidän kulttuuritaustansa muodostavat suuren osan paikkakunnan asukkaista, he jäävät kotiseudun ulkopuolelle. Muualta muuttaneiden kulttuuri toisi uusia voimavaroja matkailuun, joka pitäisi nähdä mahdollisuutena. Tämän päivän yhteiskunnassa ollaan entistä enemmän kiinnostuneita omasta elinympäristöstä, mikä näkyy matkailualan muutoksena. Kansainvälisyys ja luonto voivat olla alueellisia rajoja tärkeämpiä tekijöitä, kuten myös historia ja perinne yleensä.

Petrisalon mukaan (2009, 182) nyky-yhteiskunnassa paikkakunnalle muuttaneet henkilöt ovat matkailun kohderyhmänä merkittävä. Pysyvästi tai tilapäisesti muuttavat henkilöt ovat kiinnostuneita erilaisesta ympäristöstä, paikkakunnan kulttuureista, historiasta, perinteistä ja luonnosta eivätkä he etsi asuinpaikastaan omia sukujuuriaan. Tärkeinä asioina heillä on tarve kotiutua ja kokea olonsa turvalliseksi uudessa elinympäristössä. Suomalainen voi tuntea olonsa kotoiseksi pohjoisamerikkalaisessa mäntymetsässä ja muualta tullut löytää esimerkiksi ammattiin tai harrastuksiin liittyen alueelta samanhenkisyttä, jolloin hän kokee yhteenkuuluvuutta paikkakunnan asukkaisiin.

Petrisalo (2009, 184) toteaa, että lähimatkat ja lyhyemmät lomat kasvavat nopeimmin matkailumuotona länsimaissa. Ympärivuotisesti tarjotut lyhytlomapaketit voivat sisältää erilaisia kulttuuri- ja taidetapahtumia. Tutustumiskohteina voivat olla esimerkiksi kirkko, museo, kirjasto ja paikallinen elämäntapa perinneruokineen ja luonto. Matkailutarjontaa monipuolistamalla voidaan vaikuttaa kausiluonteisuuteen, joka on matkailualalla ongelmana. Palvelujen vajaakäytön korjaamiseksi tarvitaan uusia ideoita ratkaisuksi ongelmaan (Petrisalo 2009, 189).

Luovuuden avulla saadut ideat ja niiden pohjalta syntyneet palvelut ja kulttuurituotteet antavat uusia mahdollisuuksia maaseudun elinkeinorakenteen monipuolistamiseen kulttuuri- ja luontomatkailun osalta. Luontomatkailuun saadaan lisäarvoa ja vetovoimaa lisäämällä siihen kulttuuritarjontaa ja tässä luovuudelle on käyttöä. Taiteen eri lajit kuten musiikin, teatterin, runouden, tarinoiden ja

muun kirjallisuuden sekä paikallishistorian, kuvataiteen ja valokuvauksen tuomat mahdollisuudet ovat laajoja, joista voi ammentaa aiheita kulttuuritarjontaan.

Matkailijalle voi esimerkiksi räätälöidä hänen toiveensa mukaisen matkapaketin matkailuyrittäjän antamien vaihtoehtojen valikoimasta. Matkailijalla on mahdollisuus valita itseä kiinnostavaa tekemistä laajasta valikoimasta ja luoda lomasta itselle sopivan paketin. Onnistunut matkailuelämys jättää muistijäljen, joka tuo matkailijan uudestaan paikkakunnalle sekä samalla tuo mukanaan lisää matkailijoita.

3 KULTTUURITOIMIJAT

Paikkakunnalla hyvin toimiva kulttuurihallinto kokoaa julkisen, kolmannen sektorin ja yksityiset kulttuuritoimijat yhteistyöverkostoksi. Verkostojen avulla kulttuuritoiminta lisääntyy ja vahvistuu sekä sitoo toimijoita yhteen.

Isotalon (2001,134) mukaan julkisen sektorin tehtäviin kuuluu mm. kulttuuriperinnön säilyttäminen, digitointi ja käytettäväksi saattaminen sekä kulttuurimatkailun ja -yrittäjyyden edellytysten luominen. Maaseudulla kulttuuritoiminta on vahvasti riippuvainen paikallisten yhdistysten ja aktiivisten yksittäisten kulttuurivaikuttajien toiminnasta. Talkoo- ja vapaaehtoistyön merkitys kulttuuritoiminnan tuottajana ja ylläpitäjänä on erittäin merkittävä.

3.1 Kunnan kulttuuri- ja kirjastotoimi

Kuntasektori on keskeinen toimija kulttuuripalvelujen järjestämisessä. Kuntien tulee kulttuuritoimintalain (3.8.1992/728) mukaan esittää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa. Laki ei kuitenkaan suoraa ohjaa miten kulttuuripalvelut on kunnassa järjestettävä.

Kunta tarvitsee kulttuurialalla toiminnan tukemiseen paikallisia ja alueellisia kulttuuritoimijoita. Perhon kulttuuritoimi järjestää vuosittain kunnassa konsertteja ja muita kulttuuritapahtumia sekä järjestää vuosittaisen Perho-päivän yhdessä muiden kunnassa toimivien kulttuuritoimijoiden ja yrittäjien kanssa. Perhon kunta huolehtii kulttuurihistoriallisten rakennusten, kuten Lampuotin talon sekä Möttösen Vanhantuvan säilyttämisestä ja kunnossapidosta (Sahlgren 2018).

Kirjastot ovat maaseudulla paikallisia kulttuurikeskuksia, joille niiden ydintehtävän lisäksi voi kuulua esimerkiksi näyttelyiden järjestäminen, luennot, kirjailijavierailut ja erilaiset yleisötilaisuudet. Kirjastojen tehtäväkenttä on laajentunut viime vuosien aikana ja ne ovat vastanneet yhteiskunnan muutokseen mm. kehittämällä verkko- ja mobiilipalveluja niin, että kirjastopalveluja voidaan käyttää

kotoa, työpaikalta, vapaa-ajan asunnosta, josta hyötyvät etenkin opiskelijat ja maaseudun asukkaat. Uusien aineistojen, kokoelmien hallinnan, uusien tekniikkojen käyttötaitojen ja verkkopalveluiden jatkuva päivittäminen on haaste sekä kirjastonkäyttäjälle että henkilökunnalle. Perhon kirjasto tekee yhteistyötä opetus- ja kulttuuritoimen, vapaa-aika- ja nuorisotoimen sekä sosiaalitoimen kanssa. Perhon kirjasto (Kuva 9) tarjoaa erilaisia tapahtumia sekä huolehtii jatkuvasta ja vaihtuvista näyttelykokonaisuuksien esittelyistä. Näytteilleasettajia ovat yksityiset taiteenharrastajat ja ammattitaiteilijat, yhdistykset, kirjasto, sosiaalitoimi, seurakunta ja koulut.

Nykyisen Perholinna-kirjasto-nuorisotalon on suunnitellut arkkitehti Saara Juola. Rakennus on otettu käyttöön vuonna 1993.

Kuva 9. Perholinna-kirjasto-nuorisotalo (Perhon kunta 2018).

Kirjaston taidekokoelmaan kuuluu Vuokko Ojan suunnittelema kudottu taide-tekstiili seinävaate ”Kirjoittamaton tarina”(Kuva 10), Aimo Vähäkainun muotoilema neljän puoreliefin sarja ”Alkukehitys”, Marjatta Hietaniemen kokoama pitsiliinoista koottu teos ”Pitsisade”, Samuli Paulaharjun tyttären Paula Paulaharjun tekemät vesiväriyöt Perhosta sekä joitakin lahjoituksina tulleita teoksia.

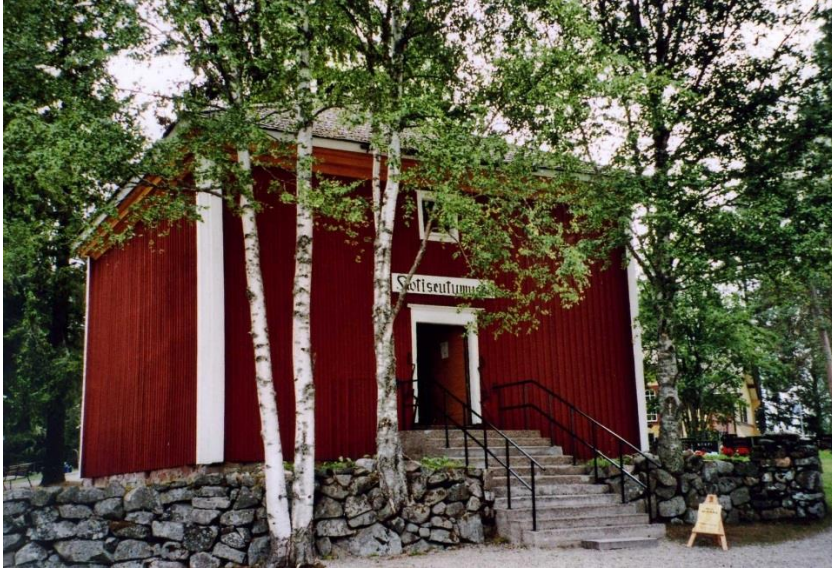

Kuva 10. Kirjaston Amiraalisali, kuvassa taidetekstiili ”Kirjoittamaton tarina” (Varila 2017).

Monipuolinen oheistoiminta on tuonut sekä lisäarvoa kirjaston toimintaa kohtaan että myös uusia asiakkaita Perhon ulkopuoleltakin. Perhon kirjasto on aktiivinen kulttuuritoimija monella tapaa ja se voisi olla tulevaisuudessa alustana monialaisten palvelujen kehittämiseksi kuten esimerkiksi matkailun infopisteinä.

3.2 Kotiseutuyhdistys

Perhon kotiseutuyhdistys on perustettu vuonna 1950 ja rekisteröity vuonna 1981. Yhdistyksen tarkoituksena on työskennellä toimialueensa sivistyksellisten, sosiaalisten ja taloudellisten olojen kehittämiseksi sekä viihtyvyyden lisäämiseksi alueellisen omaleimaisuuden ja paikallisten erityispiirteiden pohjalta. Yhdistyksen toimintaan kuuluu kokonaisvaltaisen kotiseututyön tavoitteiden saavuttaminen paikalliskulttuurin, ympäristönsuojelun ja maisemanhoidon sekä matkailun aloilla Perhon kotiseutuyhdistys hoitaa ja ylläpitää Perhon kotiseutumuseota (Kuva 11), joka sijaitsee vuonna 1858 rakennetussa kaksikerroksisessa viljamakasiinissa. Makasiinista tehtiin museo vuonna 1963. (Perhon kotiseutuyhdistys, [viitattu 4.4.2018]).

Kuva 11. Kotiseutumuseo Perhon kirkon kupeessa (Perhon kotiseutuyhdistys 2018).

Kulttuuriperinnön säilyttämisen kannalta kotiseutuyhdistyksen työ on tärkeää. Kotiseutuyhdistys on huolehtinut paikallisen historiatiedon keräämisestä ja suullisen perimätiedon tallentamisesta sekä on tehnyt useita julkaisuja. Kulttuuriperinnön esilletuominen muodostaa yhden keskeisen matkailun vetonaulan. Kotiseutumuseo tarjoaa tilan esineistölle, joka soveltuu kylmään rakennukseen. Kokoelmat koostuvat pääosin paikkakunnalta kerätystä talonpoikaisesineistöstä. Sijaintinsa vuoksi sen piha-alueita kannattaisi käyttää kesällä esimerkiksi pienten tapahtumien järjestämiseen.

3.3 Kansalaisopisto

Alueella merkittävä toimija on kansalaisopisto ja sen tuottamat vapaan sivistystyön palvelut. Kansalaisopistolla on mahdollisuus kehittää uusia innovatiivisia palvelukonsepteja, koska se on joustava, asiakaslähtöinen ja sillä on kyky uudistua.

Perhonjokilaakson kansalaisopistolla on merkittävä rooli kulttuuri- ja sivistystoimijana Perhonjokilaaksossa monien eri kulttuurin alojen, koulutuksen ja harrastustoiminnan tukijoina ja ohjaajina. Kansalaisopistossa voi oppia taitoja ja taitoja, jotka ovat tarpeellisia kansalaiselämässä ja jotka antavat pohjaa

jatko-opiskelulle sekä edistävät itseopiskelua ja itsensä kehittämistä. Perhonjokilaakson kansalaisopiston toiminnan juuret ovat vahvasti paikallisuudessa, mutta opisto pyrkii tuomaan uuta opetustarjontaa jo perinteeksi muodostuneen tarjonnan rinnalle. (Perhonjokilaakson kansalaisopisto, [viitattu 2.4.2018]).

3.4 Perinnepiiri

Perhonjokilaakson kansalaisopiston alainen Perinnepiiri (Kuva 12) alkoi syyskuussa 2017 ja päättyi maaliskuussa 2018. Kokouksia oli kaikkiaan yhdeksän kertaa, neljä kertaa ennen joulua ja viisi kertaa kevätkaudella. Perinnepiiriin osallistui vaihtelevasti 9–14 henkilöä, keski-ikä noin viisikymmentä vuotta, miehiä ja naisia. Yhteisenä tavoitteena Perinnepiirissä oli pohtia keinoja perinnehistorian tunnettuuden lisäämiseksi, tarinoiden tallentamiseksi sekä kulttuuri- ja maaseutumatkailun kehittämiseksi Perhossa. Tarinoiden kertominen ja muistelu olivat myös tärkeä osa toimintaa.

Kuva 12. Perinnepiiri kokoontui Perhon kirjastossa (Varila 2017).

Perinnepiiriä varten suunnittelin joka kerralle teemat, joiden pohjalta kävimme keskusteluja. Käytännössä hedelmällisin keskustelu syntyi vapaasti silloin, kun asioita pohdittiin monista eri näkökulmista ja aiheet saivat rönseyllä vapaasti. Osallistujat olivat aktiivisia esittämään kehittämisideoita ja myös toteuttamaan niitä, tässä verkostossa syntyi mm. Kansalaisaloite Perhopirtin perustamisesta sekä idea Tarinoiden Museo -hankkeesta. Tarinoiden Museo -hankkeen sisältönä on tehdä videohaastatteluita tarinoista ja tapahtumista Perhossa entisaikaan. Materiaali on tarkoitettu säilyttää Perhon kirjaston kotiseutukokoelmassa, josta ne ovat myös tutkijoiden käytettävissä.

Perinnepiirissä olin mukana yhteisössä, jossa oli helppo tehdä havainnointia, koska ilmapiiri oli luottamuksellinen ja keskustelua syntyi paljon. Käytin Perinnepiirissä tutkimusaineiston keräämisessä havainnoinnin lisäksi myös ryhmähaastattelua. Laadullisen tutkimuksen menetelmänä ryhmähaastattelu sopi Perinnepiiriin, koska haastattelua ei siinä pidetä tietokilpailuna (Tuomi & Sarajärvi, 2002. 85). Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tietoa kerätään henkilöiltä, joilla on mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tein ryhmähaastatteluja kaksi kertaa, tammikuussa ja helmikuussa 2018.

3.4.1 Teemahaastattelut

Tutkimusta varten ryhmähaastattelut teemahaastattelun muotona tuntuivat sopivalta tiedonkeruutavalta ja ne toteutettiin Perinnepiirissä. Yksityishaastatteluna tein teemahaastattelun Luonnossa on mahdollisuus -hankkeen projektipäällikkö Matti Louhulalle.

Haastattelut toteutettiin kahdesti, joissa annoin yhteisen keskustelun tueksi teemoja, kullakin kerralla kaksi teemaa, yhteensä neljä eri teemaa. Haastattelukysymykset oli muotoiltu niin, että niihin pystyi vastaamaan kuvailevasti ja kertomuksen omaisesti.

Tiedustellessani voinko tehdä kysymyksiä ryhmähaastatteluna, joku osallistujista epäili että ”saakohan meistä mitään irti?” Se oli turha pelko, sillä keskusteluja käytiin vilkkaasti, ilmapiiri Perinnepiirissä oli luottamuksellinen ja vapaa.

Tutkimusaineistossa haastateltavien vastauksien sisältöä ei ole muutettu mutta puhetta on lyhennetty. Esimerkkejä vastauksista kirjoitan Perhon murteella, koska litteroinnissa haastateltavien suullisia lausumia ja niiden merkityksiä ei saa muuttaa (Vilka 2015, 138). Vastausten aitous ei myöskään välity lukijalle, jos ne on kirjoitettu yleiskielelle muuttamalla.

Ensimmäisenä teemana oli paikkakunnan perinteiden tuntemus. Pyysin ryhmää arvioimaan, minkä tasoinen perinteentuntemus on heidän mielestään tällä hetkellä. Osallistajat esittivät seuraavanlaisia vastauksia:

” Nuoriso ei tiiä enää mitä töitä ennen maataloilla tehtiin ja miten”.

” Ei oo nuorisosta enää tekemään perinteisiä töitä eikä tekemään työkaluja, puutöillä ei enää koulussa tehdä kirvesvarsia tai muita tärkeitä työkaluja. Perinteet katuaa, jos niitä ei missään opeteta”.

”Kudontataijot katuaa eikä osata tehdä käsitöitä kuten sukan kantapäätätkään”.

”Sota-ajasta ja pula-ajasta ei olla puhuttu riittävästi, nykyihminen ei ossaa arvostaa mitä meillä nyt on, kun eivät oo tietosia minkälaista ennen oli”.

”Perinneruokia ei osata enää tehdä”.

”Perinteiset leikit on unohtuneet, esimerkiksi Heikinkellojen soittope-
rinne pitäis elvyttää”.

”Tarinoitten kerrontaa ei osata enää, vanhoja ihmisiä pitäis haastatella ja tallentaa tietoja ennen kun ne katoaa”.

Keskustelun analyysistä voidaan nostaa esiin taitojen merkitys. Esimerkiksi maataloilla ennen vanhaan tehdyistä töistä nuorisolla ei ole tietoa, joka koettiin huonona asiana, sillä maataloustyö vaati ennen vanhaan luovuutta, kun ei ollut

koneita. Kädentaitojen osaamisen ja perinneruokien tekemisen sekä muiden perinteisten tapojen siirtäminen uusille sukupolville koettiin tärkeänä tavoitteena. Näiden taitojen katoamista nykyisten sukupolvien keskuudessa pidettiin huolestuttavana.

Toisena teemana oli perinteiden ja perinnehistorian tietouden parantaminen. Pyysin ryhmää miettimään, millä tavoin perinteet ja perinnehistoria saataisiin perholaisten tietoisuuteen ja kiinnostuksen kohteeksi. Ryhmä esitteli erilaisia ideoita, kuten:

”Olis tarvetta ehottomasti museolle, johon sais tuua vanhoja arvokkaita entisajan elämään kuuluneita tavaroita, että vois havainnollistaa miten ennen elettiin”.

”Museossa vois järiestää tarinatupaa, jossa kerrotais vanhoja tarinoita ja ne voitais tallentaa samalla jäläkipoloville, koska tarinat on niitä jotka kiehtoo kaikista eniten ja antaa samalla tietua entisajan elämästä”.

”Tarinoita ja kummitusjuttuja kaivataan, niillä sais nuorisoakin kiinnostumaan vanhoista asioista ja perinnehistoriasta”.

”Keskustan alueella pitäis olla opasteita ja infoa Perhon historiasta ja matkakohteista”.

”Pitäis järiestää erilaisia tapahtumia ja kursseja, joissa opetettais tekemään perinteisiä käsitöitä”.

”Perinneruokia pitäis tarjota kouluissa ja opettaa niiden tekemistä, niinku mutin tekoa esimerkiks”.

”Pitäis olla paikka mihin vois järiestää vaikka vanhan ajan koulupäivän ja sen voi järiestää vanhassa kirkonkylän kansakoulussa, sielä se onnistuis. Sillä vois tehdä vaikka pisnestä ja ottaa aikuisryhmiltä koulupäiväelämyksestä maksun. Koululaisille vanhan ajan koulupäivä kuuluis opetussuunnitelmaan”.

”Vanhasta ajasta kertovat tarinat pitää saada talteen ja ihmisten saataville vaikka kirjastoon kaikkien lainattavaksi, että tarinaperinne elyis ja tarinat säilyis”.

Keskustelussa nousi esiin, että ryhmässä pidettiin tärkeänä saada keskuspaikka, johon voidaan koota perinnehistoriaan liittyviä esineitä näyttelykokonaisuuksiksi. Museo/toiminnantalo voisi tarjota sekä oppimis- että elämyskokemuksia, tapahtumia, kursseja ja muuta yhteisöllisyyttä edistävää toimintaa. Tarinoiden merkityksestä keskusteltiin tiedonvälittämisen keinona. Ryhmässä kaivattiin opasteita ja infoa Perhon nähtävyyksistä ja luontokohteista keskustan aluelle.

Kolmantena teemana oli Perhonjoen ranta-alueella sijaitsevasta kävelytiestä käytetty nimi. Pyysin ryhmää kertomaan mielipiteensä tiestä käytetystä Rantabulevardi – nimestä:

”Sana bulevardi ei sovi alakuunkaan Perholaiseen jokirantamaisemaan”.

”Nimi tuo mieleen ulukomaat ja siellä ne leviät tiet puistoalueineen”.

”Tien nimi pittää liittyä perholaiseen perinteeseen, esimerkiksi Rantaraitti kuullostas hyvältä ja sopivalta nimeltä”.

”Mahtipontinen nimi tuo Rantabulevardi, se ei ollenkaan sovi Perhoon”.

”Harhaanjohtava nimi, joku muu ihminen joka ei tiä mistä tiestä on kyse olettaa epäilemättä, että kysseessä on iso ja mahtava tie”.

”Rantaraitti soppii ehottomasti parraiten nimeksi jokirannan kävelytielle, aletaanko käyttämään sitä, vaikka se bulevardi nimitys onkin vissiin virallinen nimi?”

Ryhmässä tultiin siihen tulokseen, että Rantabulevardi-nimi ei sovi kyseiselle tielle. Ryhmän sisältä tuli ehdotus tien uudeksi Rantaraitti-nimeksi Rantabulevardin sijaan. Lopputuloksena päädyttiin siihen, että aletaan käyttämään tiestä nimitystä Rantaraitti. Ryhmässä toivottiin, että nimi vähitellen vakiintuisi, kun sitä aletaan käyttämään.

Neljäntenä teemana oli Perhon historia. Pyysin ryhmää arvioimaan, mitä tietoa halutaan opasteilla kertoa matkailijoille ja tiedoksi kunnan asukkaille Perhossa. Vastauksina esitettiin mm.:

”Perhon nimihistoria olis mielenkiintonen, varsinkin kun siitä on ainakin kaks eri versiota. Ne vois molemmat laittaa”.

”Perhon asutushistoriaa ja kunnan perustamisesta myös opasteisiin tietua”.

”Kulttuurihistoriallisista rakennuksista, muinaismuistopaikoista, myllyistä ja nähtävyyksistä pitäis olla infoa. Kartta ja siihen merkittynä kohteet, että matkailija voi ite päättää mihin menee käymään. Nyt sellasta ei oo ollenkaan”.

”Opasteissa vois olla kirkon, hautausmaan ja kotiseutumuseon historiaa sekä tietoa mm. nälkävuosista Perhossa”.

”Perhon Seurakunnan ja koululaitoksen historiasta tietoa”.

”Salamajärven kansallispuiston matkailureiteistä kartta ja tietoa Koirasalmen palveluista”.

”Kokkonevan taisteluista ja Haanen veljesten tarinaa, sotahistoriaa”.

”Ruuneperin vierailusta Perhossa ja sen jäläkiseurauksista pitäis kirjoittaa jottain”.

Ryhmässä todettiin, että Perhon asutushistoria ja kunnan perustaminen ovat tärkeitä asioita kuin myös nimihistoria opasteissa. Perhon retkeilyreitit, kulttuurihistorialliset rakennukset, tapahtumapaikat ja muinaismuistopaikat merkittyinä karttoihin matkailijoiden avuksi koettiin tärkeinä. Kirkon, hautausmaan ja kotiseutumuseon historiaa sekä nälkävuosista kerrottua historiaa toivottiin opasteisiin. Seurakunnan ja koululaitoksen historian sekä sotahistorian vaiheista ja J.L. Runebergin Perhoa koskevia runoja voisi olla esillä opasteiden teksteissä.

Seuraavana vuorossa oli henkilöhaastatteluna tehty teemahaastattelu liittyen Perhon luontomatkailuun ja sen kehittämiseen. Luonnossa on mahdollisuuksia - hanke on meneillään Kaustisen seutukunnassa, ja sen projektipäällikkönä toimii Matti Louhula, jonka haastattelin 27.3.2018.

Luonnossa on mahdollisuuksia -hankkeen tavoitteet ovat:

- Lisätä tietoisuutta luontomatkailun ja luonnon tarjoamista elinkeinomahdollisuuksista
- Rakentaa hyvää luontoalan yrittäjäverkostoa
- Tehdään oppimismatkoja menestyviin yrityksiin
- Käydä kouluissa kertomassa luonnon tuomista mahdollisuuksista
- Edistää alan yrittäjyyttä järjestämällä työpajoja ja valmennusta
- Hanke testaa kestäväää ja kustannustehokasta tapaa kunnostaa retkeilyreitistöjä.

Hankealue on Kaustisen seutukunta. (Louhula, M. 2018).

Ensimmäisenä teemana oli paikkakunnan asukkaiden tuntemus Perhon luontomatkailusta ja matkailuelinkeinon tuomista mahdollisuuksista. Kysyin, miten perholaiset suhtautuvat haastateltavan mielestä luonnon tarjoamiin matkailumahdollisuuksiin?

”Perholaiset eivät välttämättä näe tästä läheltä niitä mahdollisuuksia, mitä luonto ja erämaa täällä tarjoavat. Paikalliset asukkaat ovat tottuneet aina näkemään esimerkiksi rimpisuota, joka keskieuropalaisille matkailijoille on ihastuksen kohde ja he jäävätkin ihaillemaan suota pitkiksi ajoiksi.

Yrittäjiä matkailualalle toivotaan lisää, mutta siihen ei tohdita ryhtyä kovin helposti. Täällä nähdään ongelmana se, mikä muualta maailmalta päin katsottuna on meillä mahdollisuus. Esimerkiksi paksu lumipeite mahdollistaa moottorikelkkailun, hiihtoretkeilyn ja lumikenkäharrastuksen. Samoin mahdollisuuksia on suomalaisemat ja erämaa-alueet.

Perhossa voi kokea eteläisen Suomen ensimmäisenä paikkana aidon luontokokemuksen ilman valo- ja äänisaasteita. Salamajärven kansallispuistossa voi kokea Lapin sormen tunnelmaa. Täällä saa rauhassa vaeltaa, ei ole kuten esimerkiksi Karhunkierroksella Kuusamossa, jossa on jo lähes liikaa väkeä vaeltamassa ”.

Vastauksesta ilmeni, että luontomatkailu on Perhossa merkittävä mahdollisuus ja arvo, joka pitää tiedostaa paikkakunnalla ja oppia tuotteistamaan.

Perhon luonto tarjoaa monipuolista tekemistä ympäri vuoden. Täällä saa rauhassa vaeltaa mikä on arvo luontomatkailussa. Luontomatkailun ympärille kannattaa perustaa yrityksiä, jotka tukevat matkailualaa. Tällä hetkellä yrittäjäksi ei

uskalleta ryhtyä helposti, kun ei vielä nähdä matkailun tuomia mahdollisuuksia. Matkailu tarvitsee kehittyäkseen palveluja ja siksi palvelutuottajia tarvitaan.

Toisena teemana oli luontomatkailun markkinointi ja tiedon saatavuus matkailupalveluista. Kysyin, mitä markkinointikanavia mielestäsi Perhossa tarvitaan matkailumahdollisuuksien esille tuomiseksi?

”Tarvitaan joku paikka, missä on helposti saatavana tietoa matkailumahdollisuuksista, esimerkiksi kaupoissa oleva infopiste. Kehittämissuunnitelmassa oleva Perhopirtti on hyvä idea, se on keskeisellä paikalla ja se voisi olla keskuspaikka ja lähtöpiste, josta lähdetään luontoretkeille joka puolelle Perhoa. Sinne saisi hyvin esille matkailuinfoa.

Kehittämissuunnitelmassa olevat Rantaraitin opastekyltit on hyvä idea ja ne palvelisivat matkailua. Kiinnostus heräisi sitä kauttakinkin matkailuun ja perinnekulttuuriin. Perinnekulttuuria olisi hyödynnettävä luontomatkailussa tarinoiden muodossa. Kun retkillä kerrotaan paikkakunnan tarinoita, tuo se oman lisänsä matkailuun”.

Vastauksessa tuli esille se, ettei Perhon keskustaan tarvitaan matkailupalvelujen opastusta. Tietoa pitää olla helposti saatavilla ja näkyvällä tavalla joka korjaantuisi opastekylttien ja matkailuinfon avulla. Tarinoiden merkitys on luontomatkailussa nousussa ja perholaisia tarinoita pitää kerätä tietoisesti sekä kulttuuriperinnöksi että matkailua varten.

Kolmantena teemana oli kulttuurin merkitys luontomatkailussa, yhteistyö ja verkostot. Tein kysymyksen, miten voitaisiin yhteistyötä lisätä matkailualan toimijoiden ja kulttuuritoimijoiden välillä ja miten voitaisiin yhdistää kulttuuri- ja luontomatkailua:

”Luonnossa on mahdollisuus -hankkeessa nähdään tärkeänä yrittäjien verkostoituminen. On tärkeää nähdä nuoret mahdollisuutena ja heidän sitoutumisensa luontomatkailuun. On hienoa kun nuoret pääsevät koulupäivänä tekemään retken luontoon, esimerkiksi lumikenkäilemaan retkelle ja makkaranpaistoon. Positiivinen luontokokemus tuottaa paremman tuloksen, kuin jos nuorille luokahuoneessa vain kerrotaan luontomatkailun mahdollisuuksista. He saavat kokemuksen kautta onnistumisen ja osallistumisen iloa.

Matkailualan toimijat haluavat tehdä yhteistyötä kulttuuritoimijoiden kanssa koska esimerkiksi tarinoiden ja kulttuuritapahtumien avulla luontomatkailuun saa lisäarvoa ”.

Vastauksesta ilmeni, että yrittäjyyden lisääminen ja verkostoituminen on tärkeää luontomatkailun eteenpäin viemiseen. Luontokokemusten merkitys nuorille oli haastateltavan mielestä tärkeä asia. Nuorten saaminen mukaan luontomatkailuun on erittäin tärkeää, koska he ovat mahdollisia tulevia toimijoita ja jatkuvuutta tarvitaan.

3.4.2 Haastattelujen analysointia ja kehittämistarpeita

Perinnepiirissä tehdyissä teemahaastatteluista ja keskusteluissa tuli esille erilaisia kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämistarpeita, muutosehdotuksia ja ideoita. Yhteisiä kehittämistarpeita oli luontomatkailun ja perinnepiirin teemahaastatteluiden tuloksissa Perhopirtin kehittäminen ja matkailuinfopisteen saaminen rakennukseen, tarinoiden merkitys ja verkostoitumisen tärkeys luontomatkailu- ja kulttuuritoimijoiden kesken.

Perinnepiirissä murteen säilyttäminen nousi tärkeäksi keskustelun aiheeksi. Perhon murteelle kirjoitetut vastaukset tuovat esille murteen rikkauden, jota on syytä korostaa arvokkaana kulttuuriperintönä. Vanhat perholaiset murre sanat ja sanonnat uhkaavat kadota ja hävitä vähitellen puhekielestä. Tarvitaan murteen osaajia ja tallentajia.

Sekä ryhmähaastatteluissa että henkilöhaastattelussa tositarinat koettiin tärkeinä ja tarinoiden kertomisesta syntyikin paljon keskustelua. Todettiin, että niillä on arvoa kulttuuriperintönä ja matkailun kehittämisessä tuomalla paikallishistoriaa, tietoa, elämyksiä ja perinteitä ihmisten tietoisuuteen.

Omakohteisilla kokemuksilla on tarinankerronnassa suuri merkitys, koska silloin ne kuulostavat aidoilta. Tarinoiden kertominen vaatii sosiaalista ja kulttuurista

osaamista. Muistojen ja tarinoiden kertomisen taito on rikkaus, jota olisi syytä hyödyntää äänittämällä ja videoimalla. Tarinankerronnan lähteinä voi käyttää myös esimerkiksi matkailukohteiden esittelyn yhteydessä ja luontoretkillä jo kerättyä kylähistoriaa, kuten Perhon kotiseutuyhdistyksen julkaisemia lukemistoja.

Perinnepiirissä kädentaitojen siirtäminen uusille sukupolville ja kulttuuriperinnön säilyttäminen koettiin tärkeänä. Historian elävöittämiseksi olisi järjestettävä tapahtumia, joissa tuotettaisiin konkreettisia tapoja tuoda esille kulttuuriperintöä, esimerkkinä historiaan liittyviä kävelyretkiä, perinnetapahtumia, työpajoja ja yhteislaulutilaisuuksia.

Paikallishistoria ja perinteet todettiin jääneen vähälle huomiolle kulttuurimatkailun vetovoimatekijöinä, joita kannattaisi hyödyntää. Todettiin, että harvaanasutulla maaseudulla kulttuuritarjonnasta on puutetta ja sen luomiseksi tarvitaan julkisen ja kolmannen sektorin toimijoita sekä yritysten yhteistyötä. Aktiivinen tiedonjakaminen ja osaamisen esilletuominen auttavat yhdessä ideoimaan ja tuottamaan ratkaisumalleja kehittämistarpeisiin.

Perinnepiirin ryhmähaastatteluissa ja yksityishaastatteluissa tulivat esille seuraavat kehittämistarpeet:

Tärkeänä asiana pidettiin tarvetta museo/toiminnantalolle, joka olisi avoinna ympäri vuoden ja johon voitaisiin sijoittaa tärkeä matkailuinfo, historiallisesti merkittäviä kokoelmia, paikallistuotteiden, matkailuinfo, myymälä jne. Tällä hetkellä matkailuinfopistettä ei ole, mikä on suuri puute matkailun kannalta.

Museokokoelmia varten on olemassa viljamakasiinista tehty Kotiseutumuseo, mutta se on kylmillään, eikä voi olla avoinna kuin kesäisin. Siellä ei voi myöskään säilyttää sellaista aineistoa, jotka vaativat tasaisen lämpötilan. Tilat ovat vaatimattomat ja laajempien kokonaisuuksien näytteille saaminen ei ole mahdollista.

Ratkaisumallina museo/toiminnantalo/matkailuinfon puuttumiselle ehdotettiin Perhon vanhimman koulurakennuksen muuttamista tarkoitukseen sopivaksi, Perhopirtiksi. Huolena oli, että toimintaa ei saada alkuun riittävän ajoissa, vielä

tällä hetkellä löytyy vapaaehtoisia toimijoita ja innokkuutta toimintaan mm. perin-
teenkeruuseen, vanhojen työtapojen esittelemiseen ja tallentamiseen. Perinne-
piirissä päädyttiin tekemään asian johdosta kansalaisaloite (Liite 2), johon tuli
yhteensä 14 allekirjoittajaa, osa myös Perinnepiirin ulkopuolelta.

Perhopirtin palvelut toisivat esille kunnan omaleimaista historiaa ja parantaisi-
vat kunnan kulttuurista imagoa ja matkailuun tulisi suuri parannus matkai-
luinfon myötä. Todettiin myös, että markkinoinnin merkitys on suuri, sillä ilman
kunnollista markkinointia ei tieto välity kohderyhmille minkä puutteen Perhopirtti
osaksi korjaisi.

Matkakohteista, kulttuurihistoriallisesti arvokkaista rakennuksista ja paikoista ei
ole Perhon keskustan alueella matkailijoille tarjolla opasteita. Ehdotuksena asi-
an korjaamiseksi oli, että joen rantaan kävelytien varrelle lähelle keskustaa pys-
tytettäisiin kiinnostavia opastetauluja, joiden tuottama informaatio innostaisi
matkailijan tekemään kävelyretken pitkin Rantaraittia ja myös innostuisi teke-
mään matkailukierroksen opasteiden johdosta muuallakin Perhossa.

Perinnepiirissä opastetaulujen sisältö herätti paljon keskustelua ja todettiin, että
on syytä luetteloida tärkeitä asioita Perhon historiasta ja matkailukohteista jois-
ta voidaan valita tekstit. Todettiin, että onnistuneen markkinoinnin avulla voi-
daan luoda houkutteleva mielikuva Perhon kulttuurimatkailutarjonnasta ja sii-
hen olisi syytä panostaa riittävästi.

Tarinoiden Museo -hanke koettiin tarpeelliseksi tarinoiden ja perinteen tallen-
tamisessa ja keräämisessä. tarinat koettiin tärkeinä mielihyvän tuottajina ja
tiedon lähteinä. Ihmiset ovat valmiita kuuntelemaan niitä, mutta ei ole enää pal-
jon tarinankertojia.

Nuorten sitouttamista ja saamista mukaan luontomatkailuun ja kulttuuritoimin-
taan pidettiin tärkeänä tavoitteena.

3.4.3 Omia havaintoja ja havainnointia

Havainnoinnin toteuttaminen vie aikaa ja siksi olen palauttanut mieleeni asioita viimeisen vuoden kulttuuritapahtumien yhteydestä sekä eri verkostoissa ja palavereissa käydyistä keskusteluista. Lähdeaineistona ovat myös kulttuuri- ja perho-päiväpalavereista tekemäni muistiot. Olen osallistunut ryhmien toimintaan vt. kulttuurisihteerinä ja kansalaisopistossa Perinnepirin vetäjänä sekä tehnyt omia havaintoja useiden vuosien aikana perholaisten mielipiteistä ja toiveista myös asiakaspalvelutyössäni Perhon kirjastossa. Perhon historia ja kunnan tämän hetkinen tilanne kiinnostavat, jolloin havaintoja syntyy jatkuvasti, kun on intoa seurata kunnan tapahtumia.

Kirjastotoiminta on muuttunut vuosien aikana perinteisen kirjalainauksien ja lukemisen vähenemisen vuoksi. Kirjastoissa on tehty jo vuosia töitä lukuharrastuksen elvyttämiseksi eri tavoin ja lapset ovatkin suurin asiakasryhmä tällä hetkellä. Nähtävissä on, että kirjastojen ydintehtävät tulevat säilymään mutta palvelumuodot lisääntyvät entisestään. Perhon kirjaston toiminnat ovat lisääntyneet ja monipuolistuneet viimeisen vuosikymmenen aikana. Kirjastossa järjestävät tapahtumia ja tilaisuuksia kirjaston lisäksi omaishoitajat, kansalaisopisto, kotiseutuyhdistys, kunnan kulttuuritoimi, musiikinystävät, seurakunta, koulut, yrittäjät, maa- ja kotitalousnaiset, martat, eläkeläiset sekä lisäksi muita yhdistyksiä ja yksityisiä. Lisäksi kirjasto tekee yhteistyötä nuorisotoimen ja sosiaalitoimen kanssa.

Monipuolisen toiminnan ansiosta kirjaston toiminta pysyy elävänä sekä toimii kunnassa tärkeänä tiedonvälityskeskuksena, kulttuurilaitoksena ja monipalvelupisteenä. Asiakkaat viihtyvät kirjastossa sen monipuolisen palvelun, ympäristön, tasa-arvoisuuden ja vapaan ilmapiirin vuoksi. Kirjastossa asioiminen koetaan yleisesti positiivisena kokemuksena. Hyvän asiakaspalvelun merkitystä korostetaan Perhon kirjastossa erityisesti.

Näyttelyiden järjestämien on kirjaston oheistoimintana jo vakiintunutta toimintaa. Näyttelytilaa käyttävät kirjaston omien näyttelyiden lisäksi harrastajataiteilijat, ammattitaiteilijat, koulut, seurakunta, kansalaisopisto, kotiseutuyhdistys,

eläkeläiset, yrittäjät, käsityön tekijät ja muut yksityiset osaajat myös Perhon ulkopuolelta. Näyttelytoiminta kerää yleisöä ja tuottaa kulttuurista hyvinvointipalvelua asukkaille ja näytteilleasettajille myös Perhon ulkopuolelle, jolloin kunnan tunnettavuus lisääntyy ja kirjaston vetovoimaisuus kasvaa palvelutuottajana.

Tarvetta on yhteiselle toimintakalenterille eri kulttuuritoimijoiden kuten seurakunnan, kunnan kulttuuritoimen ja yhdistysten sekä yhteisöjen kanssa päällekkäistapahtumien välttämiseksi. Eri palaverissa on ilmennyt, että on järjestetty tapahtumia joiden markkinointi ei ole ollut onnistunutta, tieto ei ole välittynyt tarpeeksi ajoissa tai ollenkaan. Olen havainnut, että nykyiset markkinointitavat eivät ole Perhossa riittäviä. Edelleen kaivataan postitse kulkevaa yhteistä tiedotetta, johon kaikki tahot voivat laittaa ilmoituksensa, koska suuri joukko ihmisiä ei seuraa sähköistä viestintää tai eivät lue kauppojen ilmoitustauluilla olevia mainoksia.

Sähköinen tiedon tallentaminen on tätä päivää ja olisi tärkeää perustaa tietokanta, johon voidaan päivittää historian lisäksi tämän päivän Perhosta tietoja.

Osaavia kulttuuritoimijoita ja tekijöitä tarvitaan kulttuuriperinnön tallentamiseksi sekä koordinoitua yhteisten palaverien järjestämiseksi. Tämän työn tekeminen näyttää olevan havaintojeni mukaan kynnyskysymys, koska ei ole palkattua työvoimaa tekemään sitä työtä eikä löydy riittävästi henkilöitä, jotka ryhtyisivät tähän työhön talkoilla.

Kunnan eri alojen toimijoiden välille on tärkeää saada jokin toimiva yhteydenpitoväline. Yhteisten palaverien merkitys on suuri ja niitä kannattaa järjestää säännöllisesti, että rakennettu yhteys säilyy, tapahtuu eri sukupolvien yhdistymistä ja toiminta vahvistuu. Matkailun kehittäminen perustuu aktiiviseen yhteistyöhön.

Hankerahoituksen avulla tai kunnan palkkaamana voitaisiin palkata esimerkiksi kulttuurituottaja, jolloin verkostoitumista, kehittämissuunnitelman toteuttamista ja rahoituksen järjestelyä hoitaisi amattitaitoinen henkilö.

Havaintojeni mukaan kaivataan yhteistä tekemistä, lisää sosiaalista kanssakäymistä sekä paikkoja missä voidaan harrastaa ja olla yhdessä vapaamuotoisesti. Yhteisen tekemisen myötä hyvinvointi, yhteisöllisyys sekä viihtyvyys alueella paranee. Kuntalaisten toiveiden huomioonottaminen, kuuleminen ja osallistaminen tapahtumien järjestelyissä lisäävät kiinnostusta osallistua järjestettäviin tapahtumiin. Kokoonkutsuminen vaatii kuitenkin tarpeeksi tiedoitusta sekä houkuttelevuutta, että kuntalaiset kokevat heidän osaamistaan arvostettavan. Koordinointi ja yhteishengen luominen sekä kaikkien osallistujien kuuleminen vaativat verkostonjohtamisen osaamista ja vuorovaikutustaitoa.

Kulttuuriperinnön rikkaus sekä luonto ovat Perhon matkailun vetovoimatekijöitä. Kulttuuri- ja luontomatkailuun liittyy toiveita ja odotuksia. Matkailun toivotaan tuovan elävyyttä Perhon kunnan imagoon, elinkeinoihin, kulttuuritoimintaan, vetovoimaan ja virkistykseen.

Perhossa väki vähenee ja kunnan elinvoimaisuuden eteen tehdään töitä. Matkailun kehittämisen avulla on mahdollista saada elinkeinoja ja vetovoimatekijöitä kuntaan. Huoli kunnan elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden katoamisesta kasvaa asukkaiden vähenemisen myötä.

Ottamalla huomioon kunnan omat voimavarat, hyödyntämällä luontoympäristöä, kulttuuriperintöä ja ihmisten osaamista voidaan kuntaa elvyttää, luoda sekä kulttuurista että taloudellista pääomaa tuleville sukupolville kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämisellä.

4 VERKOSTOJEN MERKITYS MATKAILUN KEHITTÄMISESSÄ

Hemmi (2005 b, 234-235) kirjoittaa verkostoitumisen olevan yhteistyötä, jonka tavoitteena on saada tuottoja ja pienentää kuluja tehokkaan toiminnan avulla. Maaseudun mikroyritysten muodostamia paikallisia yritysverkostoja on tutkinut mm. Matkailualan verkostoyliopisto, joka toteutti ”oppivat kohteet maaseutumatkailussa” -hankkeen. Oppiva yritysverkosto tarkoittaa sellaista yritystoiminnan muotoa, jossa yritykset yhteisesti suunnittelevat ja pohtivat tavoitteita sekä liiketoimintaan liittyviä ongelmia. Yrityksien välinen yhteistyö oppivan yritysverkosto -mallin avulla syvenee vahvaksi, koska se on vastavuoroista.

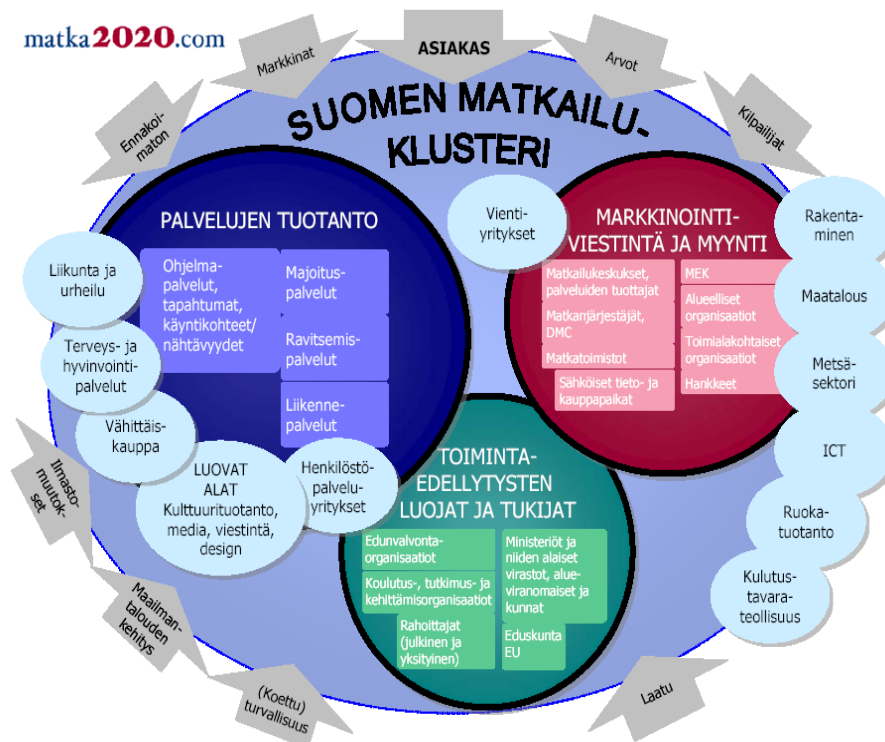
Oppivan yritysverkoston mallia voi toteuttaa myös kulttuuri- ja luontomatkailun yhdistämisessä. Toimijoina verkostossa voivat olla matkailualan yritysten ja toimijoiden lisäksi kulttuuritoimijat ja tapahtumien tuottajat. Perhon luonnossa on vaellusreittejä, joiden varrella on laavuja ja erätupia. Esimerkiksi vaellureitillä voi olla mukana tarinankertojia, runojen lausujia ja laulajia, jolloin luontomatkailuun tulee uusia ulottuvuuksia lisäämällä siihen kulttuuritarjontaa.

Esimerkiksi Metsäpeuranmaan yhteyteen on rakentunut palveluverkostosta, johon kuuluu koulutettuja eräoppaita ja pitopalveluyrittäjiä. Peuranpolun varrella on majoitusmahdollisuuksia, joista yhtenä Korsukylä. He tarjoavat perinnekulttuuria luontomatkailun yhteydessä kaksipäiväisellä vaelluksella Peuranpolun maastossa, jossa kulkijaa opastetaan tarinan muodossa 50-luvun tunnelmiin. Vaelluksen lisäksi suoritetaan tiimitehtäviä, jotka sijoittuvat sen ajan elämään (Hemmi 2005 a, 350).

4.1 Yhteistyöverkostojen luominen ja johtaminen

Matkailutoimialan kehittämiseen tähtäviä verkostoja voidaan luoda paikallisten toimijoiden ja yritysten kesken, jolloin vuorovaikutus tuottaa synergiaetuja. Uusia, innovatiivisia kulttuuri- ja maaseutumatkailutuotteita voi näin syntyä yh-

teistyössä muiden toimialojen kanssa. Suomen matkailuklusteri (Kuvio 1) on toisiinsa yhteydessä olevien toimijoiden ja yritysten verkostomainen kokonaisuus, jossa tärkeämpiä ovat keskinäiset kytkennät, ei niinkään toimialojen rajat. Klusteri välittää korkeakouluissa ja tutkimuslaitoksissa tehtyä tietoa alueiden ja yritysten liiketoiminnan kehittämisen tueksi (Havas, K. ym. 2006).

Kuvio 1. Matkailuklusteri (Havas ym. 2006).

Maaseudulle voi myös syntyä kilpailukykyisiä mikroklustereita. Maaseutupoliittisen kokonaisuohjelman mukaan erityisesti maaseudun mikroklustereiden toimialat liittyvät matkailuun, kulttuuriin sosiaali- ja terveyspalveluihin, lähiruokaan, yrittäjyyteen ja uusiutuviin energialähteisiin. Osaamiskeskittymä syntyy kun eri alojen toimijat verkostoituvat (Kainulainen 2010, 90).

Sydänmaanlakan (2009, 171) mukaan verkostojohtamisessa on tärkeää läpinäkyvyys, luottamus ja avoimuus. Hyvä johtajuus vaatii kykyä yhteistoimintaan ja taitoa rohkaista jokaista olemaan oma itsensä sekä tuomaan esille

omia, yksilöllisiä vahvuuksia ja osaamista. Tärkeää on osata tuoda esille selkeästi yhteisiä tavoitteita, kulttuuria ja arvoja.

4.2 Esimerkkejä verkostoista

Syksyllä 2016 Perhon kulttuuri- ja vapaa-aikatoimi järjesti Perhon kirjastossa kulttuuripalavereja. Osallistujat olivat paikallisia toimijoita eri organisaatioista ja myös asiasta kiinnostuneita yksityishenkilöitä. Palavereissa käytiin läpi Perhon tulevia tapahtumia sekä uusien kulttuurihankkeiden tarvetta.

Keväällä 2017 verkostoituminen jatkui eri yhdistysten, yksityisten toimijoiden, yrittäjien ja kunnan välillä eri kokoonpanolla Perho-päivän suunnittelupalaverina. Perhonjokilaakson kansalaisopiston järjestämänä syntyi uusi kulttuuriverkosto, Perinnepiiri, joka toimi syys- ja kevätkauden 2017-2018.

Toisenlaisesta verkostoitumisesta on esimerkkinä Perhon kirjaston verkostoituminen Järviseudun kirjastojen kanssa yhteiseen atk-yhteistyöhön. Yhteistyösopimus allekirjoitettiin seitsemän kirjaston kesken ja syntyi YTY-kirjastojen kimppa v. 1990. Kuntien kirjastojen liittyminen yhteistyöverkostoihin oli vielä silloin harvinaista. YTY-kimppa oli Suomen ensimmäisiä atk-yhteistyökirjastoja, YTY-kimppan nimi johdettiin sanasta yhteistyökirjastot. Kimpaksi sanotaan usean kirjaston yhteenliittymistä samaan aineistotietokantaan ja asiakasrekisteriin.

Vuonna 2017 YTY-kimppa liittyi seuraavaan suureen yhteistyöverkostoon, 22 kirjastoa sisältävään Eepos-kirjastokimppaan. Kirjastojen verkostoituminen on ollut kirjastojen toiminnan kehittymisen ja asiakaspalvelun kannalta merkittävä kehitysaskel. Yhteisten aineistotietokantojen avulla palvelut ja niiden saataavuus ovat parantuneet kirjastoissa huomattavasti viimeisten vuosikymmenien aikana.

4.3 Paikallisverkostot

Kulttuurialan kehittämiseen tähtääviä paikallisverkostoja on Perhossa syntynyt jo aiemminkin, mutta tässä esimerkkeinä 2016-2017 Perhon kulttuuritoimen kehittämistä verkostoista.

Kulttuuritoimi järjesti Perhon kirjastossa 2016 kaikille kuntalaisille suunnattuihin kulttuuripalavereja, joihin osallistui vaihtelevasti 7–10 henkilöä. Tarkoituksena oli saada aikaan yhteinen, toimiva tapahtumakalenteri eri toimijoiden ja yhdistysten välille. Tapahtuma-aineistoa oli paljon, joten aineisto päätettiin yhdistää kunnan kotisivuilla olevaksi tapahtumakalenteriksi.

Kulttuuripalavereissa todettiin myös, että yleisölle ei ole tarjolla yhteistä esitettä joka kertoisi Perhon nähtävyyksistä, matkailukohteista, paikallishistoriasta, perinteistä ja rakennuksista. Kulttuuripalaverit päättyivät alkuvuodesta 2017, mutta uusi verkosto syntyi Perho-päivän suunnittelupalaverien myötä.

Perho-päivää vietetään kerran vuodessa elokuussa, tapahtuman toteuttamiseksi järjestettiin useita suunnittelupalavereja keväälvella 2017. Osallistujia oli ensimmäisessä palaverissa 20 henkilöä ja mukana oli nyt myös paikallisia yrittäjiä. Runsaan osallistumisen perusteella voitiin päätellä, että Perho-päivä on kuntalaisille tärkeä päivä ja että siihen halutaan vaikuttaa. Palaverit jatkuivat ja ehdotin, että osallistujat jaettaisiin kahteen ryhmään, jolla kummallakin olisi omat osa-alueet hoidettavana. Ongelmana oli, että kaikki osallistujat eivät saaneet ääntään kuuluviin, koska osallistujia oli paljon ja palaverit näin myös venyivät pitkiksi. Pienemmissä kokoonpanoissa puheenvuoroja on helpompi jakaa tasapuolisesti ja keskustelut pysyivät asetetuissa teemoissa.

Perho-päivän tapahtumat ja alueet jaettiin kahteen eri osaan: Perho - ennen ja Perho - tänään. Historiallisen teeman tuominen osaksi tapahtumaa oli ensimmäisen ryhmän järjestelytehtävänä ja toisen ryhmän tehtävänä oli järjestää markkinat ja tuoda esille tämän päivän Perhoa. Osallistujat jakaantuivat ryhmiin oman toiveensa ja vahvuksiensa mukaisesti.

5 RAKENNUS- JA KULTTUURIPERINTÖÄ

Rakennusperintöön liittyvä aineeton kulttuuriperintö on tärkeää tuleville sukupolville. Rakennusperinnöllä ja aineettomalla kulttuuriperinnöllä pidetään yhteisön tietoisuutta yllä omasta historiastaan ja näin vahvistetaan ja siirretään paikallista identiteettiä sukupolvelta toiselle. (Grahn 2009, 113).

Asukkaat voidaan sitoa elinympäristöön ja menneisyyteen kulttuuriperintöopetuksen avulla. Kulttuuriperintö muuttuu jatkuvasti, se mikä tänään on itsestään selvää tapoineen, esineineen ja rakennuksineen ovat jo tulevaisuuden kulttuuriperintöä (Talvitie 2010, 60).

Tällä hetkellä Perhossa on joitakin kulttuurihistoriallisesti arvokkaita rakennuksia. Keskustan alueella ovat Perhon kirkko, kellotapuli, kotiseutumuseo sekä kunnan, yksityisten ja yhdistysten omistamia rakennuksia. Sivukyliltä Salamajärveltä löytyy kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennus Lampuoti ja Humalajoelta Möttösen vanha tupa, joiden hyödyntäminen matkailussa on mahdollisuus ja niiden merkitystasoa pitäisi nostaa. Tässä tutkimuksessa esitellään pääpiirteittäin kaksi Perhon kunnan omistamaa rakennusta, Lampuoti ja Möttösen Vanha tupa. Lampuoti mainitaan Perhon asutushistoriassa jo 1600-luvulla ja tälle paikalle on myös asettunut asumaan Perhon ensimmäisenä asukkana pidetty Esko Tiainen.

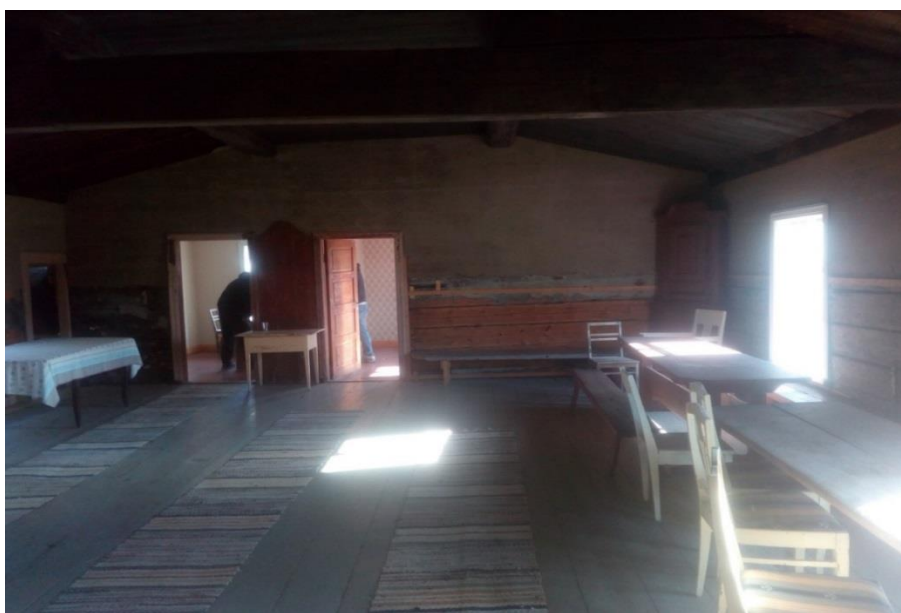
5.1 Lampuotin talo

Leader-ryhmä Pirityisten Kulttuuripolku – hankkeen (2007) laatimassa tekstissä kerrotaan Lampuotin talo (Kuva 13) edustavan keskipohjalaista vaurasta talonpoikaistyyliä ja olevan rakennushistoriallisesti erittäin arvokas. Kokonaispinta-ala on 173 m². Perimätiedon mukaan talo rakennettiin 1805, mutta se sisältää mahdollisesti myös vuoden 1745 rakennusvaiheen osia. Rakennuttaja oli Matti Lampuoti (s. 1779).

Kuva 13. Lamputin talo kesällä 2017 (Varila 2017).

Talon viimeinen asukas oli Hilda Lamputi (1898-1996). 1980-luvulta lähtien talo on ollut tyhjänä. 22 metriä pitkän rakennuksen erikoisuus on toisessa päädyssä oleva erustupa sekä taloon liitetty meijerihuone. Talosta on säilynyt runsaasti alkuperäisiä huonekaluja, joista vanhimmat ovat 1700-luvulta. Huonekalujen sijainti kuvasti hyvin vanhaa talonpoikaisperinnettä: isäntä ja emäntä nukuivat peräkammarissa, pienet lapset viereisessä peräkammarissa, isoimmat lapset isontuvan yläsängyissä, palvelusväki porstuakamarissa ja kortteerimiehet sekä kulkurit isontuvan lattialla (Kuva 14). (Pirityiset / Kulttuuripolku – hanke 2007).

Kuva 14. Lamputin tupa (Varila 2017).

Perhon kunta teki merkittävän teon arvokkaan kulttuuriperinnön säilyttämisessä pelastaessaan rakennuksen purkutuomiolta (Liite 7).

Rakennussuojelulaki suojelee Lamputia Ympäristöministeriön 2.6.1999 tekemällä päätöksellä N:o 31/561/98 Rakennuslain asettamat Lamputin suojelumääräykset:

1. Suojelu koskee rakennuksen ulkoasua ja alkuperäiseksi katsottavaa kiinteää sisustusta.
2. Välttämättömäksi katsottavien muutosten pitää palvella rakennuksen säilymistä tai olla luonteeltaan ennallistavia.
3. Rakennusta ja siihen välittömästi liittyvää ympäristöä on käytettävä ja hoidettava siten, että kulttuurihistorialliset ja maisemalliset arvot säilyvät.
4. Museovirastolla on oikeus antaa tarkempia ohjeita suojelumääräysten soveltamisesta ja myöntää niistä vähäisiä poikkeuksia.
5. Luovuttaessaan suojeltavaksi määrätyn kohteen on luovuttajan rakennus-
suojelulain 15 §:n mukaisesti luovutuskirjaan otettavalla maininnalla tai muutoin todistettavasti ilmoitettava saajalle suojelumääräyksistä.
6. Suojelukohteen luovuttamisesta toiselle on ilmoitettava ympäristökeskukselle.
7. Rakennusten vahingoittamisesta tai tuhoutumisesta on rakennuksen omistajan rakennussuojelulain 21 §:n mukaisesti viipymättä ilmoitettava ympäristökeskukselle.

Lamputin taloon liittyen tein haastattelun 5.3.2018, haastateltavana oli nuorisokulttuurisihteeri Raija Sahlgren. Nuorisokulttuurisihteeri Raija Sahlgren oli saanut tietoonsa, että kulttuurihistoriallisesti arvokas Lamputi (Kuva 13) aiotaan huutokaupata purettavaksi. Hän otti yhteyttä pikaisesti Ympäristökeskukseen vanhoista rakennuksista vastaavaan henkilöön Ilmari Heinoseen, joka tuli käymään paikalle ja määräsi saman tien rakennuksen toimenpidekieltoon.

Perhon kunta teki ostopäätöksen ja osti Lamputin tontteineen Lamputin (Liite 7). Kunnan ehtona oli ostohetkellä, että talon korjaukseen kunta haettaisiin vuosittain vähintään 75 % avustusta kokonaismenoista. Rakennuskonservaattori Sari Tallgren teki yksityiskohtaisen korjaussuunnitelman, jonka mukaan taloa on vuosien kuluessa korjattu. Kunta on hakenut rahoitusta talon entisöintikustan-

nuksiin ja rakennus pyritään pitämään kunnossa edelleen. Seuraavana on vuorossa katon kunnostus.

5.2 Möttösen Vanhatupa

Möttösen Vanhatupa (Kuva 15) sijaitsee Humalajoella, ulkoilukeskuksen pihapiirissä. Talo edustaa kaunista Perhonjokilaakson 1700-luvun lopulta peräisin olevaa talotyyppiä ja se on aikaisemmin toiminut asuintalona Möttösen kylällä. Rakennuksen jäätyä asumattomaksi sen päätettiin vuonna 1990 entisöidä kotiseutu- ja perinnekäyttöön ja siirtää nykyiselle paikalleen. Vanhantuvan purkutyöt aloitettiin 5.8.1991 ja varsinaiset siirtotyöt Humalajoelle käynnistyvät elokuun lopulla. Rakennus entisöitiin ja vihkiäisjuhla vietettiin 10.6.1993.

Museoamaneuensi Risto Käsälän (1991) mukaan Möttösen Vanhatupa (Kuva 15) kuuluu Perhon ja koko Perhonjokilaakson arvokkaimpiin asuinrakennuksiin. Sen arvo on nimenomaan iässä, alkuperäisyydessä ja tyyliässä. Rakennus edustaa alueen 1700-luvun asuinrakennusta ja on tyyliiltään edustava talonpoikaisrakennus.

Kuva 15. Möttösen Vanhatupa (Perhon kunta 2018).

Perhon kirkkoherrana toiminut A.F. Raunio on piirtänyt Vanhantuvan pohjapiirroksen. Raunion mukaan Vanhatupa on rakennettu nykyiselleen vuonna 1812, mutta asumus oli perustettu jo vuonna 1599. Möttösen talon isäntänä oli Antti Muttinen vuoteen 1611 saakka. Hänen poikansa Olavi Antinpoika Miettinen (Möttönen) oli syntynyt 1570 ja isännöi taloa vuosina 1611-1633, josta eteenpäin vuoteen 1655 saakka edellisen poika Matti Olavinpoika Mötöinen (Paulaharju 1981, 31).

Möttösen Vanhaantupaan liittyy paljon tarinoita ja historiaa. Kulttuurimatkailun ja luontomatkailun yhdistäminen on mahdollisuus myös tässä rakennuksessa. Vanhoista esineistä ja rakennuksista voidaan tuoda esille elämänmakuista historiaa tutkimuksen ja tarinoiden avulla, jotka ovat osa aineetonta kulttuuriperintöä. Nykyisellä paikallaan Humalajoella Joutenhovin ulkoilukeskuksen pihapiirissä Möttösen Vanhatupa on ollut 27 vuotta.

5.3 Uudenlaisia yhteistyömuotoja rakennusperinnön vaalimiseen

Kulttuurihistoriallisesti merkittävissä Perhon kunnan omistamissa rakennuksissa Lamputin talossa (Kuva 13) ja Möttösen Vanhatuvassa (Kuva 15), tulisi kehittää uusia yhteistyömuotoja ei toimijoiden kanssa. Rakennusperinnön hoitaminen ja niiden välittömän ympäristön hoitaminen vaativat varoja. Toiminnan elvyttäminen näissä rakennuksissa olisi erittäin tärkeää sekä taloudellisesti että myös rakennusten säilymisen kannalta. Museovirasto esimerkiksi painottaa hankkeita, jotka sisältävät eri yhteisöjen osallistumista toimintaan ja uudenlaisia yhteistyömuotoja. Hankkeita toiminnan elvyttämiseksi tulisi tehdä ja liittää toiminta kiinteästi kulttuuri- ja luontomatkailuun. Rakennuksia voisi käyttää esimerkiksi lähdeäessä luontoretuille ja tehdä niistä mielenkiintoisia matkailukohteita. Näin hyödynnettäisiin myös rakennusperintöä kulttuuri- ja luontomatkailun kehittäjänä.

6 KULTTUURI- JA LUONTOMATKAILUN KEHITTÄMISSUUNNITELMA

Kulttuuri- ja luontomatkailun yhteistoiminnallinen kehittäminen tuottavat uusia mahdollisuuksia kunnan matkailulle. Yhdessä suunnittelemalla ja visioimalla tulevaisuuden matkailua voidaan katsoa tulevaisuuteen ja etsiä mahdollisuuksia uusien palvelujen ja matkailuyritysten syntymiseen. Luontomatkailun ja kulttuuritarjonnan yhdistäminen yli toimialarajojen on mahdollisuus, esimerkiksi kulttuurihistoriasta kiinnostuneelle matkailijaryhmälle yrittäjä voi toteuttaa matkailupaketin, johon kuuluu kulttuuritapahtuma, luento, käynti matkailukohteissa, tarinatuokioita, kurssi tai muu opastettu työpaja, näyttely ym.

Kulttuuritapahtumia voidaan viedä sinne, missä on tarjolla mahdollisuus luontoretkeilyyn tai oleskeluun luontoympäristössä. Perhon keskustan alueella Rantaraitti jokiranta-alueineen tarjoaa viihtyisän luontoympäristön tapahtumille keskeisellä paikalla. Kauempana sijaitsee Koirasalmen luontotupa, jossa on taidenäyttelyitä, yhteislaulutilaisuuksia ym. jolloin luontomatkailu ja kulttuuri yhdistyvät.

Lampuotin talo (Kuva 13) Salamajärvellä tarjoaa mahdollisuuden tutustua kulttuurihistorialliseen taloon ja sen museoesineistöön, siellä voi järjestää mielenkiintoisia tapahtumia ottamalla käyttöön talon tunnelmaa ja historiaa. Lampuotin talossa voidaan kertoa talon historiaa, tietoja sen asukkaista ja esimerkiksi Perhon ensimmäisestä asukkaasta Esko Tiaisesta, joka liitetään Lampuotin historiaan. Esimerkiksi voidaan kertoa Alpo Harjun tekemän historiakoosteen Lampuotista (Liite 3) ja yhdistää tapahtumaan luontoretken.

Yhdistelemällä järjestettyihin luontoretkiin kulttuuritarjontaa ja eri teemoja, niiden vetovoima kasvaa. Matkailuelämysten tuottamiseen ja matkailun kehittämiseen tarvitaan eri toimialoja ja uutta ajattelua yhdistää luontoa sekä kulttuuriperintöä.

Kulttuuritapahtumat ja -harrastukset lisäävät yhteisöllisyyttä ja synnyttävät verkostoja, jotka myös estävät syrjäytymistä ja edistävät hyvinvointia. Osallistuminen toimijana ja kokijana tuottaa maaseudun kulttuuria ja kiinnittää meitä osaksi suurempaa kokonaisuutta.

Takamaa (2010,83) toteaa, että omaehtoinen toiminta tarkoittaa tarttumista asiaan itsenäisesti asioiden eteenpäin viemiseksi, mutta se vaatii kuitenkin sen, että ympäristö antaa tukensa ja mahdollistaa asioiden tapahtumisen. Omaehtoiseen toimintaan osallistuminen kulttuuriperinnön säilyttämisessä ja kulttuuripalvelujen tuottamisessa vaatii omaa innostusta ja kiinnostusta tavoitteiden saavuttamiseksi.

Hiltusen (2012, 54) mukaan ennakointi on tärkeää, koska voimme muuttaa tulevaisuutta omilla teoillamme ja tekemättä jättämisillämme.

6.1 Toimenpide-esityksiä kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämiseksi

Tässä luvussa esitän kehittämissuunnitelman, joka pohjautuu tekemieni haastatteluihin, havainnoiteihin ja niiden analyysiin. Kehittämissuunnitelman tarkoituksena on olla työkalu Perhon kunnalle, jonka avulla voidaan kehittää kulttuuri- ja luontomatkailua.

Perhon keskustan kulttuurimaisema on selkeä ja joenrantojen maisemointiin ja ympäristön siisteyteen kiinnitetään huomiota. Ehjä jokimaisema avautuu ohikulkijankin silmissä vetovoimaisena kokonaisuutena (Kuva 16). Kävelytiestä joen takana käytetään nimeä Rantabulevardi mutta Perinnepiirissä käydyn pohdinnan tuloksena päätimme käyttää tiestä nimeä Rantaraitti. Rantaraitti antaa oikeamman mielikuvan kävelytiestä rannalla, joten tässä tutkimuksessa käytetään sitä nimeä. Haastattelujen, keskustelujen ja havaintojen avulla eri verkostoissa ja tapahtumissa, syntyi ideoita Perhon kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämiseksi.

Kuva 16. Perhonjokea, etualalla näkyvissä osa Rantaraittia (Vainionpää 2017).

Tässä opinnäytetyössä keskitytään lähinnä Perhon keskustan alueen kehittämistä matkailullisempaan suuntaan, mutta vaikutus ulottuu myös laajemmalle alueelle.

6.1.1 Paikallishistoriaa, karttoja ja infoa Rantaratin opasteisiin

Samuli Paulaharjulla oli merkittävä rooli kansanperinteen kerääjänä ja sen tallentajana. Paulaharju keräsi 1900-luvun alkupuolella erittäin merkittävän kansanperinteen kokoelman aineistoa vaimonsa Jenny Paulaharjun kanssa. Joillakin keräysmatkoilla oli mukana myös tytär Paula Paulaharju, jonka matkoilla tekemiä vesivärimalauksia Perhosta on kirjaston kokoelmiin saatu lahjoituksena. Samuli Paulaharju julkaisi kirjan Suomenselän vieriltä vuonna 1930. Paulaharju kirjoittaa esipuheessaan että ”tarkimmin tuli kolutuksi koko Perhon neväinen perukka” ja että suurin osa asioita, tietoja ja kuvia on saatu Perhosta. Perholaisten elämä oli kaiken kuvausten perustana, mutta myös naapuripitäjät Veteli, Vimpeli, Alajärvi, Soini, Kyyjärvi, Kinnula, Lesti ja Halsua olivat keräysmatkan

kohteina. Perhon ensimmäisistä asukkaista koskevia tietoja on poimittu Paulaharjun (1981 16–26) kirjasta Suomenselän vieriltä sekä muista eri lähteistä, joista koostettiin luettelo. Luetteloä voi hyödyntää Rantaraitin varrelle sijoitettaviin opasteisiin (Liite 1).

Perho – historiallinen kävely (Kuva 8) oli osa Suomi100-juhlavuoden tapahtumaa Perho-päivänä 5.8.2017 ja tavallaan myös ensiesitys toisentyypiselle hankkeelle Kävelyreitit Perhon historiaan. Hankkeen tarkoituksena on Rantaraitille pystytettyjen opasteiden avulla lisätä kunnan kulttuuri- ja elämysmatkailua sekä paikallisten asukkaiden tuntemusta omasta kunnastaan.

Suunnitelmassa Rantaraitin varrella opasteissa on paikallishistorian lisäksi tietoa Perhon retkeilyreiteistä ja matkailukohteista sekä karttoja, joihin kohteet on merkitty. Tavoitteena on saada matkailija pysähtymään Perhon keskustaan ja kiinnostumaan kävelyretken tekemisestä Rantaraitilla. Tavoitteena on myös tarjota kouluille sopivaa paikallishistorian opetusta helpolla ja mielenkiintoisella tavalla.

Kävelyreitti kulkee osaksi pitkin Rantaraittia, jonka varrella on paikallishistorias-ta kertovia opastekylttejä. Opasteet (Kuva 17) kertovat paikkakunnan historias-ta avaten näköaloja kunnan menneisyyteen, sekä jakavat tietoa Perhon kulttuu-ri- ja matkailukohteista selkeällä tavalla. Opastettuja kierroksia voisi myös jär-jestää omatoimisen kävelyreitit rinnalle tiettyinä ajankohtina, esimerkiksi Per-ho-päivänä.

Perhon keskustan matkakohteina on vanhoja arvorakennuksia, kuten vuonna 1903 valmistunut Valter Thomen suunnittelema jugend-tyylinen Perhon kirkko (Kuva 17), kellotapuli sekä vanha viljamakasiini vuodelta 1858, jossa nykyään on Perhon kotiseutuyhdistyksen ylläpitämä kotiseutumuseo. Kauempana kes-kustasta Salamajärvellä sijaitsee Lamputin talo sekä Humalajoella sijaitseva Möttösen vanhatupa. Näihin kohteisiin voisi myös herätellä matkailijoiden ja paikallisen väestön kiinnostusta kertomalla rakennusten historiaa ja tarinoita opastetauluissa Rantaraitin varrella. Koirasalmen luontotuvan (Kuva 3) toimin-

nasta ja Salamajärven kansallispuistosta (Kuva 2) sekä muusta luontomatka-
lusta Perhossa voitaisiin markkinoida Rantaraitin opasteilla.

Opasteiden (Kuva 17) toteutuksessa voisi käyttää suojalaminoitua alumiini-
komposiittia, joissa on pyöristetyt kulmat jotka kestävät ulko-olosuhteissa 5–10
vuotta hyvin luettavina.

PERHON KIRKKO

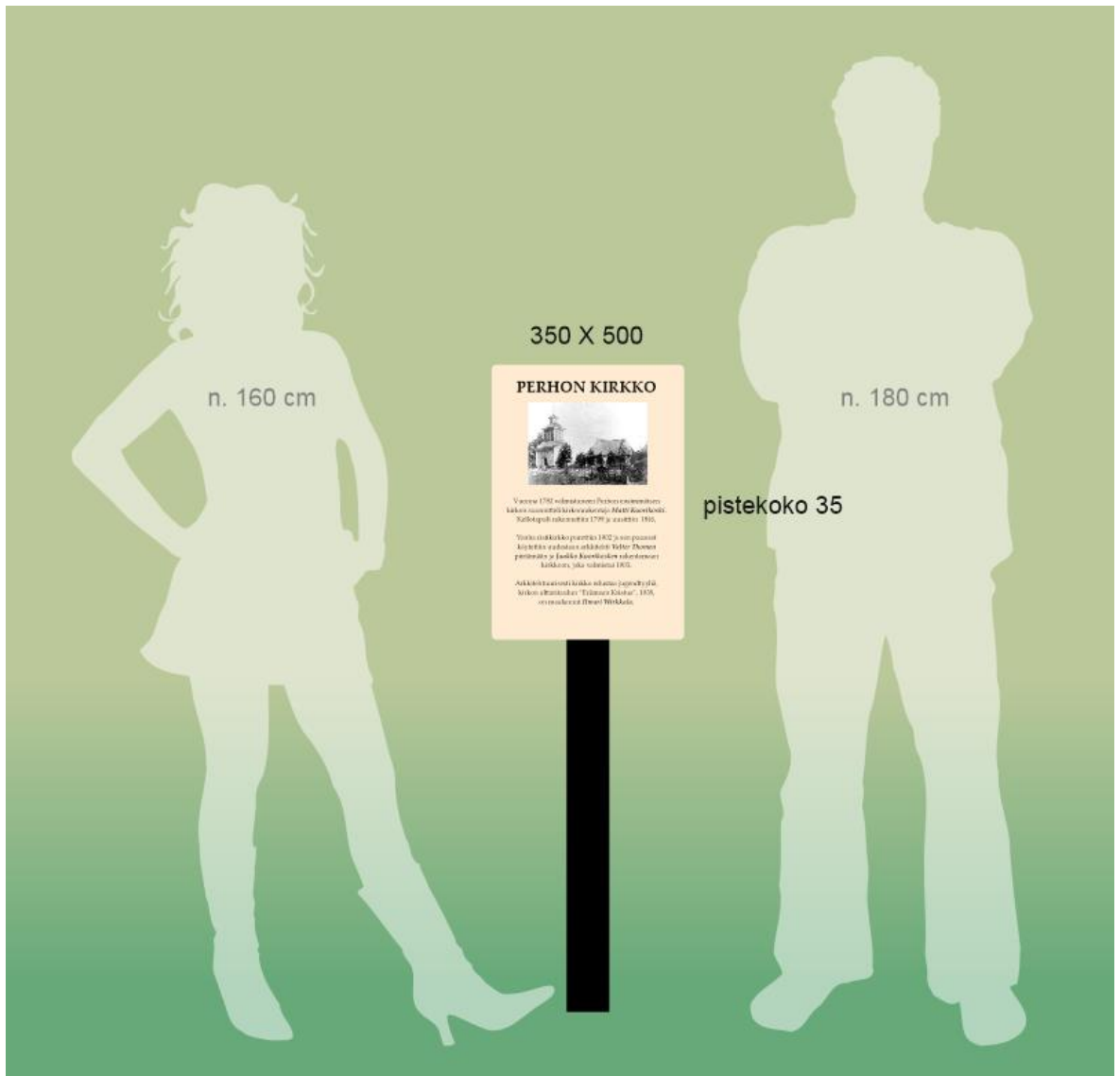

Vuonna 1782 valmistuneen Perhon ensimmäisen
kirkon suunnitteli kirkonrakentaja *Matti Kuorikoski*.
Kellotapuli rakennettiin 1799 ja uusittiin 1846.

Vanha ristikirkko purettiin 1902 ja sen puuosat
käytettiin uudestaan arkkitehti *Valter Thomen*
piirtämään ja *Jaakko Kuorikosken* rakentamaan
kirkkoon, joka valmistui 1903.

Arkkitehtuurisesti kirkko edustaa jugendtyyliä,
kirkon alttaritaulun ”Erämaan Kristus”, 1938,
on maalannut *Ilmari Wirkkala*.

Kuva 17. Opastekyltti-malli, Perhon kirkko (Arctosmedia Oy 2018).

Kuva 18. Opastekyltti havainnollistettuna (Arctosmedia Oy 2018).

6.1.2 Vanhasta kansakoulusta Perhopirtti

Kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämishankkeen tärkeä kiintopiste, paikallismuseo ja matkailun infopiste, olisi Perhopirtti eli Perhon vanhimmasta kansakoulusta (Kuva 19) toteutettu uusi innovaatio. Tämä rakennus on toiminut jo 122 vuotta kouluna. Lähivuosina tilat vapautunevat kokonaan koulunkäytöstä, väistötilana niitä luultavasti tarvitaan vielä tällä hetkellä muiden koulurakennusten remonttien vuoksi ainakin osittain.

Perhopirtti olisi toteutuessaan keskuspaikka, johon voisi sisällyttää paljon erilaisia toimintoja ja mielenkiintoisia näyttelykokonaisuuksia.

Kuva 19. Perhon kirkonkylän vanha kansakoulu vuodelta 1895, kehittämissuunnitelmassa nimellä Perhopirtti (Varila 2017).

Perhon Perinnepiiristä lähtenyt kansalaisaloite (Liite 2) kyseessä olevasta hankke-ehdotuksesta keräsi allekirjoittajia myös Perinnepiirin ulkopuolelta. Perhopirtin sijainti näkyvällä paikalla keskustassa on erinomainen ja houkuttelisi matkailijoita helposti pysähtymään ja tutustumaan Perhon matkailutarjontaan. Uudesta palvelusta olisi hyötyä paikallisille asukkaille sekä matkailijoille.

Kansalaisaloitteesta ilmenee, mitä Perhopirtti voisi tarjota asukkaille ja matkailijoille.

6.1.3 Kulttuuriympäristönä Rantaraitti jokivarsialueineen

Kulttuuriperintöä voidaan säilyttää ja kytkeä kulttuurimatkailun kehittämiseen, esimerkiksi järjestämällä erilaisia historian elävöittämiseen tarkoitettuja tapahtumia, kuten vanhanajan markkinoita tai teatteriesityksiä.

Rantaraitti- kävelytie jokiranta-alueineen (Kuva 20) soveltuu luontoympäristönä tapahtumien järjestämiselle, se on keskustan tuntumassa jolloin tapahtumat houkuttelevat myös ohikulkijoita ja matkailijoita pysähtymään. Sen vetovoimaa Perhon kunnan kannattaa hyödyntää vierailijoiden (matkailijat, yritysvierailut ja turistit) houkuttelemiseksi.

Kuva 20. Rantamaisema keskustan alueella (Vainionpää 2017).

Alue voi tarjota toiminta- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia sekä kulttuuritapahtumia, joiden luoma positiivinen ilmapiiri luo mielikuvaa kulttuurisesti vireästä alueesta. Rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema ovat merkittävä osa kulttuurisesti ja sosiaalisesti kestävästä kehityksestä. Nostamalla tietoisesti esiin kotiseudun erityispiirteitä, voidaan sillä nostaa arvostusta ja alueidentiteettiä. Kou-

lulaisten kotiseutuluokkaretket ja kyläkävelyt ovat myös tapoja tuoda näitä asioita esille. (Talvitie 2010, 62).

Rantaraitin kulttuurimaisemaan voisi sijoittaa erilaisia rakennelmia, jotka kiinnostaisivat yleisöä. Kulttuurimaiseman hoito ja siihen rakentaminen on kulttuuriympäristön hyödyntämistä alueen vetovoimaisuuden kannalta. Rakenteiden sijoittaminen vaatii asiantuntemusta sekä visuaalista silmää, että ne sulautuvat maisemaan häiritsemättä kokonaisuutta.

Rantaraittia elävöittämään tulisi tuoda erilaisia rakennuksia ja elementtejä, jotka mahdollistaisivat erilaiset tapahtumat, oleskelun luontoympäristössä, parantaisivat asuinviihtyvyyttä sekä houkuttelisivat matkailijoita:

Esiintymislavan, joka voisi olla esimerkiksi paikallisen Jetta-talotehtaan suunnittelema rakennus (Liite 4), jolloin esitellään samalla myös perholaista rakentamiskulttuuria ja osaamista. Samoin seuraavana mainittu kiosk (liite 5), on myJetta-talon tekemä suunnitelmapiirros, samaa sarjaa kuin esiintymislava.

Esiintymislava toisi mahdollisuuksia erilaisten kulttuuritapahtumien, puhetsuuk-sien ja toiminnan järjestämiseen kaikille ikäryhmille. Se tuo maisemaan tärkeän elementin, joka viestittää myös matkailijoille, että kunnassa on vireää kulttuuri- ja elämyspalveluiden tarjontaa. Esiintymislavaa voisivat käyttää kunnan kulttuuritoimen lisäksi yhdistykset, seurakunta, koulu, päiväkot ja yksityiset. Esiintymislavan puute on näkynyt esimerkiksi Perho-päivän järjestämisessä suurena ongelmana. Väliaikaisilla rakennelmilla, teltoilla ja rekanlavoilla on ongelmia saada äänentoisto onnistumaan riittävän hyvin, joten tapahtuma jää siltä osin puutteelliseksi, vaikka esiintyjät olisivatkin huipputasoa. Luonto- ja kulttuuri-matkailun yhdistämisessä esiintymislavalla on suuri merkitys keskustan alueella, koska se mahdollistaisi kulttuuritapahtumien esittämispaikan ulkotiloissa ja sen voisi liittää tapahtumineen erilaisiin matkailupaketteihin.

Kioski (Liite 5), jota voi vuokrata kioskitoimintaa varten. Esimerkiksi 4H-nuoret, yrittäjät ja yksityiset voisivat vuokrata kioskitoimintaa varten kesäisin-vaikka vain yhdeksi päiväksi tai pitemmäksi aikaa kerralla. Tällä tavalla mah-

dollistettaisiin asukkaille ansaita lisätuloja ja Rantaraitille se toisi elävyyttä ja vetovoimaisuutta. Kioskissa voisi myydä erilaisia tuotteita kuten leivonnaisia, käsitöitä ym. Myös talvella voisi kioskia käyttää lyhytkestoisissa tapahtumissa myyntipisteinä, esimerkiksi makkaramyynnissä.

Laavun voisi rakentaa joenrantaan harmaista hirsistä joenrantaan, jossa voisi olla nuotiopaikka. Polttopuut sinne voitaisiin tehdä talkoilla tai niitä voisi olla jossakin lähipalvelupisteissä myynnissä lähellä olevissa palvelupisteissä.

Vene joen rannassa, joka olisi kaikkien käytettävissä ja joella soutelu olisi näin helposti saavutettavissa oleva elämys. Jos haluttaisiin pitää vene lukittuna, niin avaimen, aivot sekä pelastusliivit voisi hakea lainaksi lähellä olevista palvelupisteistä. Joen yli on kahdessa kohtaan keskustan tuntumassa sillat, joiden kautta on lyhyt kävelymatka palvelupisteisiin.

Onkikalastus Perhonjoella tarjoaa myös elämyksen Rantaraitin varrella. Onkikalastus on jokamiehen oikeus ja sitä varten voisi olla tarjolla valmiina halukkaille kalastajille muutamia puuvartisia onkia. Onkikalastamisen mahdollisuus houkuttelee pysähtymään ja nauttimaan oleskelemisestä kauniissa ympäristössä. Rantaraitille sijoitetut penkit tarjoavat jo nyt mahdollisuuden jäädä istumaan. Joenvarren nurmialueet tarjoavat myös loistavia paikkoja olla vaikka eväsretkellä.

Keinu lapsia varten. Keinu olisi perinteinen ”lautakiikku”, jossa istutaan pitkänlaudan molemmissa päissä. Se on helppo toteuttaa, sopii ympäristöön ja olisi vetovoimatekijänä varsinkin lapsiperheille.

6.1.4 Perhon historian ja kulttuuriperinnön tietokanta

Sähköisen historiatietokannan perustaminen on tätä päivää ja historiantutkijaa sekä valokuva-albumeita korvaava tietolähde, jonka sisältöjen kirjoittajina ja

aineistojen kokoajina voisi toimia jokainen kuntalainen Perhon historiasta sekä elävästä kulttuuriperinnöstä kiinnostunut ja innostunut henkilö.

Tietokantaan voisi tallettaa perholaista perinnetietoutta, murre sanoja, historiaa ja tapahtumia sekä esimerkiksi Perhon vanhat valokuvat – facebook ryhmään tulevat kuvat, jolloin ne myös tulisivat säilymään. Tietokannan perustaminen olisi tärkeää kotiseututyötä, jota myös nuorempi sukupolvi olisi innokas käyttämään. Tietokannan perustaminen loisi pohjaa myös tulevalle muulle yhteiselle toiminnalle ja tekemiselle kulttuurimatkailun edistämiseksi ja kulttuuriperinnön vaalimiseksi. Vastaavia tietokantoja on perustettu esimerkiksi Lapualle ja Kaustiselle.

6.1.5 Tarinoiden Museo-projekti

Tarinoiden Museo -projektin tehtävänä olisi pääasiassa videohaastattelujen tekeminen. Haastateltavina voisi olla perholaisia iäkkäitä ihmisiä, mutta myös nuorempaa sukupolvea. Projektin tarkoituksena olisi saada aikaan videohaastatteluja, joita voitaisiin hyödyntää tutkimuksissa ja joiden avulla voidaan välittää jälkipolville tärkeää tietoa, tarinoita ja kokemuksia entisajan elämästä Perhossa. Videohaastatteluden lisäksi Tarinoiden Museo -projektin tehtäviin kuuluisi myös kerätä yhteen jo olemassa olevia ja uusia haastatteluja tarinoita sisältäviä äänitteitä, valokuvia ja kirjallista materiaalia, jotka kuuluvat tärkeänä aineistona perholaiseen kulttuuriperintöön. Tarinoiden keräämisellä on merkitystä myös kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämisessä. Niiden avulla matkailuun saadaan lisäarvoa, koska ne ovat perholaista aineetonta kulttuuriperintöä ja kaikkia kiinnostava tapa kuulla entisajan elämästä ja tapahtumista Perhossa.

Tarinoiden kertomisen kyky on häviämässä, joten tarinoiden keräämisellä on kiire. Nykyajan ihmisten esitystavat tiedon tuottamiseksi ovat erilaisia kuin

ennen vanhaan. Torkki (2014, 50) kirjoittaa, että tarinakertojalta vaaditaan ensisijaisesti kykyä nähdä ja havaita paljon. Hänellä täytyy olla monipuolista elämäkokemusta, yleissivistystä ja herkkyyttä ymmärtää, mikä tarinan tapahtumissa tuntuu kuulijassa kiinnostavalta. Tarinankertojalta vaaditaan lisäksi luovuutta, kekseliäisyyttä ja kykyä visualisoida tarinoiden hahmot ja välittää tunnetta niin että kuulijalle koituu tarinasta mielihyvää.

Tulevaisuudessa tämän päivän tarinat ja tapahtumat ovat osa kulttuuriperintöä. Videohaastatteluiden kautta saatu tieto ovat materiaalina enemmän kuin pelkästään äänitetty materiaali, koska siinä on mukana myös kuva. Videohaastatteluja voidaan myös hyödyntää Perhon historian ja kulttuuriperinnön sähköisen tietokannan sisältönä, jos lupa niiden esittämiseen saadaan haastateltavalta. Tarinoiden keräämisessä videohaastatteluja voitaisiin pyytää myös nuorempien sukupolvien edustajilta, jotka kertoisivat tämän päivän Perhosta.

Perinnepiiri teki aloitteen Tarinoiden Museo -projektista ja laittoi vireille avustusanomuksen Perhon kunnan kulttuuritoimelle, jossa hakijana oli työryhmänä Perinnepiiri. Toistaiseksi ei ole tehty lopullista päätöstä siitä, mikä yhdistys tai työryhmä alkaisi hoitaa hanketta. Projekti olisi syytä liittää kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämishankkeeseen yhdeksi osaksi. Videoiden kuvaaminen voitaisiin tehdä ostopalveluna ja haastattelijoina perholaiset kulttuuritoimijat.

6.2 Liiketoimintamahdollisuus kulttuuria tuotteistamalla

Tuotteistamisen avulla voidaan kulttuuri saada näkyväksi. Kainulaisen (2010, 87) mukaan tulevaisuuden maaseudun palvelutuotannon haasteena on elämysten systemaattinen tuotekehitys. Elämystuotanto maaseudulla liittyy ensisijaisesti matkailuelinkeinoon, jolla on merkitystä myös työllisyyden ja hyvinvoinnin lisääjänä. Matkailuyrittäjän on tarkoitus saada elanto matkailijalta ja yhtenä

merkityksellisenä tekijänä on kulttuuri, jonka vaikutukset on jo tunnistettu (Riukulehto 2001, 10).

6.2.1 Kulttuuri- ja luontomatkailun yhdistelmäpaketit

Liiketoimintamahdollisuuksia on kulttuurimatkailussa tunnistettavissa etupäässä erilaisten tapahtumien tuottamisena ja paketoituina kokonaisuuksia eri palvelun tuottajien kanssa. Kulttuuria voidaan yhdistää luontomatkailuun tarinoiden muodossa, paikallishistorian, musiikin ja muiden taiteenlajien avulla. Tarinoiden ja alueen historian kerronnalla saadaan esimerkiksi opastettuihin retkeilyreitteihin lisää ohjelmasisältöä, jolloin niiden houkuttelevuus lisääntyy.

Esimerkkeinä Koirasalmen luontotuvalla järjestetyistä luontoa ja kulttuuria yhdistävistä tapahtumista ovat erilaiset näyttelyt, voimauttavan valokuvan kurssit, Metsäpeuranmaan laulutapahtuma, jossa 11 eri kuoroa lauloivat Salamajärven kansallispuistossa. Luonto ja kulttuuri toimivat yhdessä hyvin matkailun vetovoimatekijänä. Palveluntuottajia on näissä esimerkeissä ollut mukana useita eri tahoja.

Kulttuuri- ja luontomatkailupakettiin voisi sisällyttää Perhon keskustan alueella ruokaravintoloiden tarjonnan, Rantaraitti-kävelyn kaikkine kohteineen ja Perhopirtin ohjelmopalveluineen. Kävelyreitti voisi kulkea Rantaraittia pitkin Pappilan sillan kautta kirkonmäelle, jossa kohteina olisi Perhon kirkko ja Kotiseutumuseo. Kävelyreitti voisi jatkua sieltä edelleen Perhopirttiin ja kirjastoon. Tätä kulttuurimatkailupakettia olisi helppo myydä, koska se on yksinkertainen, edullinen ja helposti saavutettavissa oleva Perhon keskustassa tapahtuva elämispalvelu. Luontomatkailuyrittäjät voisivat tarjota lisäosan tähän kulttuuri- ja elämispakettiin, esimerkiksi Koirasalmen opastetulle retkeilyreitille, jolloin paketti tuotettaisiin yhteistyössä eri toimialojen kanssa ja matkailija voi ostaa halutessaan monesta osiosta kootun yhdistelmäpaketin.

6.2.2 Perhopirtin toiminta

Katja Viitala (1998) kirjoitti tutkimuksessaan Perhon matkailun vetovoimatekijöitä ja kehittämisehdotuksia, että Perhon matkailijavirtojen pysäyttäminen ja matkailijoiden kiinnostuksen herättäminen on kuntamme kehityksen kannalta olennaista. Hän myös mainitsee tutkimuksessaan, että tarvitaan vanha rakennus ”Perhopirtti”, johon voitaisiin sijoittaa matkailuinfoa, lupien myynti oheistuotteineen, myymälä ja pieni kahvila. Perhopirtti nimi tässä suunnitelmassa juontaa siis juurensa Katja Viitalan nimi-ideasta kymmenen vuoden takaa.

Kulttuurin tuotteistaminen Perhopirtti-toiminnan kautta olisi mahdollista. Matkailuinfon ja paikallisten tuotteiden myyntipisteenä se toimisi keskuspaikkana ja sieltä voitaisiin keskitetysti myydä erilaisia matkailupaketteja. Perhopirtti voisi tarjota mahdollisuuksia luovaan toimintaan hyvin monipuolisesti, kuten esimerkiksi näyttelyiden järjestämisellä, kulttuuritapahtumilla, tarjoamalla ryhmille elämyksiä vanhojen tarinoiden ja perinteisten työnäytöksien avulla. Kädentaitojen luovaa ja osallistavaa toimintaa voisi tarjota esimerkiksi matonkutomisen ja puutöiden opastuksen avulla.

Koulumuseon sijoittaminen Perhopirttiin tarjoaisi vanhanajan koulupäivän järjestämiseen mahdollisuuden, jota voisi markkinoida elämyskokemuksena. Perhopirtti tarjoaisi myös mahdollisuuden kahvilan perustamiseen. Yhteinen tekeminen lisää motivaatiota suunnitella ja toteuttaa toimintoja Perhopirtissä ja se tuo mahdollisuuksia useille eri toimijoille.

6.2.3 Kirjaston liiketoiminta

Kirjastoalan uudistuminen edellyttää luovuutta ja innovatiivisuutta, kirjastokin voidaan mieltää yritykseksi, vaikka sen ydintehtävä on ilmaista. Perhon kirjastossa on kannustettu yrittäjiä tuomaan esille osaamistaan erilaisissa tapahtumissa, kuten useissa hyvinvointi-illoissa.

Kirjasto on osallistunut myös isompien tapahtumien järjestelyyn kuten Hyvän Olon Messuihin muutama vuosi sitten, jolloin yrittäjät saivat käyttää kirjaston tiloja omaan yritystoimintaan korvausta vastaan. Erilaisissa hyvinvointitapahtumissa on ollut mukana Perhosta ja lähialueilta luontaistuoteyrittäjiä, luontaisterapeutteja, kampaajia, hierojia ja mindfulness-yrittäjiä. Muotinäytöksien järjestämisessä on ollut mukana vaatetusalan yrittäjiä. Sisustukseen liittyvissä tapahtumissa ja näyttelyssä on ollut mukana sisustusalan yrittäjiä.

Kirjasto on ollut tällä tavalla yrittäjien ja yrittämisen markkinoinnin apuna ja tuonut mahdollisuuden heille kertoa palveluistaan sekä tuottanut erilaista palvelua kirjaston asiakkaille ja myös muille tapahtumiin osallistuneille. Kirjaston oheistoimintatilaa vuokrataan tapahtumien ja kurssien järjestämispaikkana. Vaihtuvat näyttelyt ovat näytteille- asettajille ilmaisia, mikäli ne eivät ole myyntinäyttelyitä. Myyntinäyttelyistä peritään näytteilleasettajalta vuokra.

Kirjastossa on poistettujen kirjojen myynti vuosittain. Tämä palvelumuoto on osoittautunut odotetuksi tapahtumaksi ja sillä on merkitystä kirjaston kokoelmi- en ylläpidon ja järjestyksen kannalta sekä asiakkaan näkökulmasta, kun saa ostaa omaksi kirjoja edullisesti.

Kirjastoon on mahdollista perustaa uusia palveluinnovaatioita, kuten esimerkiksi äänitteiden ja vhs-nauhojen digitointipalvelua. Vanhojen vhs-nauhojen ja c-kasettien digitoimispalvelulla voidaan lisätä kirjaston palvelumuotoja sekä saada myös tuottoa. Digitoimispalvelun avulla voidaan myös tallentaa tärkeää kulttuuriperinneaineistoa.

Konserttien järjestäminen Perhon kirjastossa on onnistunut hyvän akustiikan ja riittävien tilojen ansiosta. Eräissä konserteissa on ollut pääsylippu, esimerkkinä Pitsisadekonsertti, jolla saatiin varoja ”Pitsisade”-teoksen hankkimiseen kirjaston taidekokoelmaan.

Kulttuuripalveluiden järjestämisessä tulee kannustaa tilojen monikäyttöön, luoda yhteistyötä toimijoiden välille edellytyksiä luovuuden ja osaamisen monipuoliseen hyödyntämiseen (Kainulainen 2010, 88).

6.2 Rahoitusmahdollisuuksia kulttuurimatkailun kehittämishankkeeseen

Vesterisen (2010) mukaan kulttuurimatkailu on harvoin ohjelmien painopiste-alueena. Kulttuurimatkailuun liittyviä toimintoja on mahdollisuus tukea mm. seuraavien rahoituskanavien ja ohjelmien kautta. Rahoitusohjelmien käyttö edellyttää yhteistyötä matkailun ja kulttuurin toimijoiden välillä, jotta toiminnan kehittämisessä voidaan ottaa huomioon molempien toimijoiden kannalta tärkeät osa-alueet. Näin voidaan saada aikaan parempia ja kokonaisvaltaisempia lopputuloksia kehittämiseen. Yleensä hakijan tulee olla nimenomaan kulttuuritoimija, mutta kehittämistoimenpiteet voivat liittyä myös matkailulliseen näkökulmaan, kuten kiinnostavan tapahtuman kehittämiseen (Vesterinen, N. 2010). Selvitys kulttuurimatkailun kehittämiseen sopivista rahoitusohjelmista. OPM). Alla olevassa luettelossa on esimerkkejä eri rahoituslähteistä.

Ely-keskus. Ympäristöministeriö osoittaa ELY-keskuksille joka vuosi määrärahaa jaetavaksi avustuksia rakennusperinnön hoitoon (Ely-keskus 2018).

Keski-Pohjanmaan maakuntarahaston tehtävänä on kulttuurin vaaliminen ja kehittäminen maakunnissa jakamalla apurahoja ja palkintoja, joita myönnetään kaikille kulttuurielämän aloille. Apurahaa voi hakea kotiseututyöhön kuten esimerkiksi paikalliseen kulttuuri- ja luonnonympäristöön suuntautuviin hankkeisiin tai aiheisiin liittyvien tapahtumien, näyttelyiden sekä maakunnallisesti merkittävien kulttuurihankkeiden toteuttamiseen. Apurahat on suunnattu pääasiassa yksityishenkilöille ja työryhmille. Yhdistyksille ja yhteisöille myönnettävät apurahat kohdistuvat lähinnä erilaisten kulttuurihankkeiden toteuttamiseen. Apurahat ovat maakuntarahastoissa vuosittain haettavana välillä 10.1.-10.2. (Suomen kulttuurirahasto 2018).

Kuntien rahoitus Kulttuurille ohjautuu julkista rahoitusta myös kuntien ja kuntayhtymien kulttuuritoimen kautta. Avustettavan toiminnan tulee yleensä kohdistua paikalliseen kulttuuritoiminnan harjoittamiseen ja harrastamiseen, kulttuuripalvelujen tarjontaan ja käyttöön, kotiseututyöhön tai paikallisen kulttuuri-

perinteen vaalimiseen ja edistämiseen. Myös matkailullisia hankkeita on tuettu. Hakijalta edellytetään omaa rahoitusta ja aktiivista panostusta avustuksen kohteena olevan toiminnan toteuttamisessa (Perhon kunta 2018).

Leader-ryhmä Pirityiset. Manner-Suomen maaseutuohjelman osana toimintalinja 4:ää myönnetään Leaderrahoitusta maaseudun yleishyödyllisiin ja / tai elinkeinoelämää kehittäviin pienehköihin, paikallisiin hankkeisiin. Kullakin 55 toimintaryhmällä on omat paikallisten tarpeiden mukaisesti suunnitellut ohjelmansa, joiden mukaan voidaan tukea hankkeita ja tapahtumia. Leader-ryhmä Pirityisten tarkoitus on innostaa ja kannustaa alueensa väestöä toteuttamaan yritysideoitaan ja perustamaan uusia yrityksiä ideoidensa pohjalta. Pirityiset tarjoavat avustusta myös alueensa yhteisöille, työryhmille ja yhdistyksille erilaisiin hankkeisiin, kuten esimerkiksi rakennusten kunnostukseen ja laitehankintoihin. Kunta ei voi hakea avustusta. Yhdistyksen toimialueelle kuuluvat Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi ja Veteli sekä Kokkolan kaupunki (kaupunkiin kuuluvat Kälviä, Lohtaja ja Ullava). Leader-toiminnan kantavana ajatuksena on paikallisen asiantuntemuksen ja osaamisen hyödyntäminen alueen kehittämistyössä. Hanketukia voivat hakea pienet yritykset, yksityis- tai julkisoikeudelliset yhteisöt tai säätiöt ja kyläyhdistykset (Leader-ryhmä Pirityiset 2018).

Matkailun edistämiskeskus MEK tukee kansainvälisille markkinoille tarkoitettujen matkailupalvelujen kehittämisessä ja markkinoinnissa alan yrityksiä ja yritysryhmiä. Kehitettävistä pääteemoista yhtenä on kulttuurimatkailu (Matkailun edistämiskeskus MEK 2018).

Museovirasto myöntää paikallismuseoiden hankkeisiin avustuksia jotka on tarkoitettu kuntien, yhdistysten, ja säätiöiden ylläpitämien museoiden hankkeiden tukemiseen mukaan lukien museorakennusten kunnostamisen (Museovirasto 2017).

Opetus- ja kulttuuriministeriö tukee kulttuurimatkailun kehittämistyötä. Kulttuurimatkailun kehittämisen tavoitteena on tuotteistaa matkailutuotteita.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää avustuksia kulttuurin matkailulliseen tuotteistamiseen. Kulttuurin matkailullisen tuotteistamisen avustuksella parannetaan taiteellisen ja muun luovan työn edellytyksiä ja liiketoimintaosaamista ja vahvistetaan matkailun kulttuurista sisältötarjontaa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018).

6.4 Loppupohdinta

Toimenpiteet kulttuuri- ja luontomatkailun kehittämiseksi ja yhdistämiseksi Perhossa ovat mahdollisia. Maaseudulla mahdollisuuksia on paljon, jotka vain pitää löytää. Kehittämistyössä tulee kuunnella kuntalaisia, etsiä tiivistä yhteistyötä julkisen sektorin, markkinoiden ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa synergiaetujen saavuttamiseksi. Maaseutukulttuurin tuotteistamisessa on otettava huomioon paikallisten arvojen kunnioittaminen sekä asukkaiden mielipiteet.

Tämän tutkimuksen tekeminen oli mielenkiintoista, uppouduin sen tekemiseen täysin ja innostuin kehittämään lisää ideoita, joilla voisi yhdistää kulttuuria ja luontomatkailua. Kaikkia ideoitani en tähän opinnäytetyöhöni enää saanut mahdumaan. Kulttuuritoiminnan ja luontomatkailun kehittämisen kautta on mahdollisuus edistää matkailun lisäksi kaikkien perholaisten hyvinvointia, myös niiden jotka eivät osallistu suunnitteluun ja toteutukseen.

Kiitos Perhon kunnalle ja kaikille Teille, jotka ystävällisesti olitte tukenani ja annoitte ideoita, palautetta ja tietoa opinnäytetyöni eri vaiheissa!

Kuva 21. Lahja Varila (Nykyri 2016).

LÄHTEET

- Anttila, P. 2006. Tutkiva toiminta ja ilmaisu, teos, tekeminen. Hamina: Akatiimi Oy.
- Ely-keskus 2018. Ely-keskukset luovaa kestäväää hyvinvointia. [Viitattu: 6.4.2018].
Saattavana: www.ely-keskus.fi
- Grahn, M. 2009. Menneisyyden jäljistä kulttuuriperinnöksi. Teoksessa: M. Grahn & M. Häyrynen (toim.). Kulttuurituotanto: kehukset, käytäntö ja prosessit. Helsinki: SKS.
- Grahn, M., & Häyrynen, M.(toim.). 2009. Kulttuurituotanto: kehukset, käytäntö ja prosessit. Helsinki: SKS.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.
- Havas, K., Jaakonaho, K., Rantanen, P., Sievers, K. 2006. Matka2020. Matkailukoulutuksen määrällinen ja laadullinen ennakointi. Haaga Instituutin ammattikorkeakoulun julkaisuja. Haaga tutkimuksia 2.
- Hemmi, J. 2005a. Matkailu, ympäristö, luonto: osa 1. Jyväskylä: Gummerus.
- Hemmi, J. 2005b. Matkailu, ympäristö, luonto: osa 2. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2001. Tutki ja kirjoita. 6.- 7 p. Helsinki: Tammi.
- Ihminen erämaassa: Peuran Polun kulkijoiden 8000-vuotinen taival. 1996. Metsähallitus, Lestijärven kunta, Perhon kunta, Reisjärven kunta. Moniste.
- Isotalo, M. 2001. Merkityksiä maaseudulle. Teoksessa: S. Riukulehto (toim). Perinnettä vai bisnestä? Jyväskylä: Ateena.
- Junnila, H. 1987. Perhonjokilaakson historia. Kokkola: Perhonjokilaakson kunnat.
- Kahila, P. 2001. Perinnettä vai bisnestä? Teoksessa: S. Riukulehto (toim.) Perinnettä vai bisnestä? Jyväskylä: Atena.
- Kainulainen, K. 2004. Elämyksistä elinkeinoja. Seinäjoki: Helsingin yliopisto.
- Kainulainen, K. 2010. Maaseudun luovuus ja elämystalous. Teoksessa: H. Talvitie (toim.) Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu: Maaseudun kulttuuriohjelma

vuosille 2010-2014. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Julkaisusarja 3/2010, 88-87.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja, 185.

Kirvesmäki, M. 2018. Yrittäjä. Luonnollisesti M&M. 28.2.2018 [Sähköpostiviesti].

Känsälä, R. 1991. Kulttuurilautakunnan kohdeavustus: Möttösen Vanhantuvan iänmääritys puustotutkimuksen avulla. Moniste.

L 3.8.1992/728. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta.

L 4.6.2010/498. Laki rakennusperinnön suojelemisesta.

Leader-ryhmä Pirityiset 2018. Pirityiset toimii paikkakunnan parhaaksi. [Viitattu 19.4.2018]. Saatavana: <http://www.pirityiset.fi>

Leppälä, K. 2011. Projektitoiminnan mustakirja: Miten aikamme menestynein käytäntö saadaan takaisin raiteilleen. Helsinki: Readme.

Louhula, M. 2018. 27.3.2018. Luonnossa on mahdollisuuksia kehittämishanke. [verkkolehtiartikkeli]. Kyyjärvi: NopolaNews. [Viitattu 27.3.2018]. Saatavana: <http://www.nopolanews.fi/artikkelit/2018/03/hyvinvointi/5541/>

Luontoon.fi. Ei päiväystä. Salamajärven historia. [Viitattu 10.4.2018]. Saatavana: <http://www.luontoon.fi/salamajarvi/historia>

Matkailun edistämiskeskus MEK 2018. Kulttuuritarjonnalta odotetaan aitoon suomalaisuuteen pohjaavia kokemuksia. [Viitattu 29.3.2018] Saatavana: <http://www.visitfinland.fi/tuoteteemat/kulttuurimatkailu-culture-finland/>

Museovirasto 2017. Huomisen kulttuuriperintö luodaan tänään. Yhdessä. [Viitattu 15.12.2017]. Saatavana: <http://www.museovirasto.fi>

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriön avustukset. [Viitattu 13.4.2018] Saatavana: <http://minedu.fi/avustukset>

Paulaharju, S. 1981. Suomenselän vieriltä. Porvoo: WSOY.

Perhon kotiseutuyhdistys 2018. Kotiseutuyhdistyksestä. [Viitattu 2.4.2018]. Saatavana: <http://www.perhonkotiseutuyhdistys.com/>

- Perhon kunta 2018. Kuntainfo. [Viitattu 10.4.2018]. Saatavana: <http://www.perho.com> [8].
- Perhonjokilaakson kansalaisopisto 2018. Toiminta ja tehtävä. [Viitattu 2.4.2018]. Saatavana: <http://www.perhonjokilaaksonkansalaisopisto.fi/>
- Petrisalo, K. 2009. Lähimatkailu kulttuurituotantona. Teoksessa: Grahn, M., Häyrynen, M.(toim.). Kulttuurituotanto: kehukset, käytäntö ja prosessit. Helsinki: SKS.
- Pirityiset / Kulttuuripolku – hanke 2007. Saatavana: <http://www.pirityiset.fi/>
- Riukulehto, S. (toim.). 2001. Perinnettä vai bisnestä? Kulttuurin paikalliset ulottuvuudet. Jyväskylä: Atena.
- Sahlgren, R. 2018. Nuoriso-kulttuurisihteerit. Perhon kunta. Haastattelu 5.3.2018.
- Suomen kulttuurirahasto 2018. Apurahat. [Viitattu 10.4.2018]. Saatavana: <http://www.skr.fi>
- Sydänmaanlakka, P. 2009. Jatkuva uudistuminen: Luovuuden ja innovatiivisuuden johtaminen. Hämeenlinna: Talentum.
- Takamaa, M. 2010. Maaseudun sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävät yhteisöt – kulttuuripalvelut ja sosiaalinen pääoma maaseudun voimavarana: maaseudun omaehtoinen kulttuuritoiminta. Teoksessa: Talvitie, H. (toim.). Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu: Maaseudun kulttuuriohjelma 2010–2014. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Julkaisusarja 3/2010, 83-85.
- Talvitie, H. (toim.). 2010. Luovien vastakohtaisuuksien maaseutu: Maaseudun kulttuuriohjelma 2010–2014. Helsinki: Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä. Julkaisusarja 3/2010, 15-62.
- Torkki, J. 2014. Tarinan valta: kertomus luolamiehen paluusta. Helsinki: Otava.
- Vesterinen, N. 2010. Selvitys kulttuurimatkailun kehittämiseen sopivista rahoitusohjelmista. OPM.
- Viitala, K. 1998. Perhon matkailun vetovoimatekijöitä ja kehittämissuhteita. Jyväskylän yliopisto/markkinointitiedotus. Julkaisematon.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Ps-kustannus.

LIITTEET

Liite 1. Perhon historiaa.

Liite 2. Kansalaisaloite.

Liite 3. Alpo Harjun kertomaa historiaa Esko Tiaisesta.

Liite 4. Esiintymislavasta suunnitelma.

Liite 5. Kioskista suunnitelma.

Liite 6. Suomi Finland 100 Kunniakirja /Perho-päivä.

Liite 7. Lehtileike Lampuotista Perhonjokilaakso-lehdestä 9.10.1997

LIITE 1 Perhon historiaa

Perhon esihistoriaa

Vanhin toistaiseksi löytynyt kivikautistyyppinen asuinpaikka sijaitsee Komannessa Hietaniemellä ja löytö on luetteloitu toisen luokan muinaismuistoksi. Liukon kylän Sivulan tilalta löydettiin 1922 rautainen keihäänkärvi, joka on peräisin 600-luvulta ja toistaiseksi vanhin rautakautinen löytö. Löytöpaikalla oli pellossa tuhkaa ja hiiliä, joten kyseessä saattaa olla tuon ajan polttohauta. (Ihminen erämaassa 1996, 64).

Perhon ensimmäisiä asukkaita

Kooste on kirjoitettu Samuli Paulaharjun kirjasta Suomenselän vieriltä lähes suorina lainauksina. Muut lähteet on ilmoitettu erikseen.

Ensimmäisenä varsinaisena asukkaana Perhossa pidetään Esko Tiaista. Alkuaikoinaan koko Salamajärvi kuului Lahisten kartanon aatelisherralle De la Mottelle ja Esko Tiainen työskenteli hänen lamputinaan aikoinaan. 1600-luvulla oli Salamajärvellä kaksi lamputia ja näiltä ajoilta tunnetaan Tialan nimi sekä Salamajärven talon nimi Lamputi.

Esko Tiaisella oli päätalo Salamajärven rannalla ja muuallakin taloja ja halmeita kuten Humalajoella, Kuusjärvellä, Risumäellä ja Kirvesmäellä. Tiaisella oli paljon karjaa ja työväkeä. Esko Tiainen nosti malmia järvien pohjasta, josta keitettiin ja lyötiin rautaa Sallauven takaisessa rautahytässä.

1585 Jängänjärven itäpäähän saapui Perhon veroluettelossa mainittu Peder Rongainen, jonka asuinpaikkaa sanottiin Vanhaksi-autioksi ja hänen tekemäänsä heinämaata Ronkaisen niituksi.

Samana vuonna mainitaan veroluetteloissa seitsemän korpelaista asustaneen Kokkolan pitäjän yliperillä, "Oxkåski byyn" ja "Perhå byyn" kylissä. Kaksi näistä korpelaisista oli Jängänharjun Petteri ja Eiric Kinnunen, joka oli Korpijärven kuuluisia Kinnuisia. Vanhimmissa kirkonkirjoissa Korpijärven asutus on "Kinnosen" ja "Korpi-Kinnosen" nimissä. Samassa veroluettelossa mainitaan myös Peder Metteinen, Perhon monilukuisten Möttösten kantaisä.

1604 Ukskoskella oli Simon Personin metsäpirtti ja 1604 mainitaan Kuusjärvellä asustaneen Lars Månssonin. Humalalammella asusti Sigfrid Persson, jonne myös myöhemmin asettui v. 1682 syntyneet

Matti Hookonanpoika.

1621 Hämeen maakuntaan aiemmin vesiajonsa takia kuuluneella Salamajärvellä oleskelivat v. 1621 Noponen ja Lappalainen jonkun aikaa. Vuoden 1621 verokirjoissa mainitaan Jaakko Pölkki, jolloin Pölkkién suku asettui Mustaanmaahan, Jängänjärven etelärannalle.

1700 Maakirjassa v.1700 mainitaan, että Jacob Huckapuro asettui talontekijäksi Haukkapurolle, Vetelin Haukilahden ja Huuskon naapuriksi.

1717 saapui Rautalammilta Juho Matinpoika Hänninen, joka asettui Jylhärannalle. Hänen poikansa Matti ei saanut poikia ja taloon tuli vävy Rautalammelta Pääkkös-Sameli jolloin Jylhästen suku sai alkunsa.

1755 Vasalammen metsäperälle, Vasalammen äärelle, korkealle Vasamäelle kiipesi Mikkeli Matinpoika jäädäkseen siihen asumaan. Matti Matinpoika rakensi Linnan talon ja samaan aikaan Kuusjärven Ollinpoika Erkki rakensi talon Pirttijärvien väliselle rantamalle Liuhamäelle.

1765 Lassi Lassinpoika asettui asumaan Kellokosken rantatöyrälle ja hänet merkittiin kirkonkirjoihin Kelläkäskin isännäksi.

1775 syntyi Sahipakan uudistalo Telakosken alapuolelle, jossa Antin Jaakko alkoi Sahibackan isäntänä asustamaan autioita jokirantoja, metsäkorpia ja nevoja.

Perhon ensimmäisessä kirkonkirjassa Pietari Pulkka, "Pehr Henrici Pulcka" merkittiin Koivukosken isännäksi. Hän tuli Vetelin Pulkkilasta ja rakensi mökin Koivukoskelle mutta muutti pois joukkoineen **1794**. Vetelin Pihlajaniemestä tuli Erkki Erkinpoika samalle paikalle, joka sukutarinan mukaan pitäisi olleen Pommerin sodassa kuolleen Hjelttiukon poika. Hänen jälkeläisistään syntyi iso Koivukosken suku.

1788 Rotmonmäelle asettui Vetelistä Viljakaiseksi sanottu Pekka Mikkelinpoika, "Nybyggaren Pehr Michelsson". Pekka kuoli sodan ja ankaran ajan uuvuttamana ja vaimonsa Anna lähti hakemaan kolmelle lapselleen ruoka-apua Karstulasta mutta uupui välille ja kuoli. Myöhemmin lapset löydettiin nälkään kuolleina metsäpirtistä.

1700-luvun loppupuolella Kivikankaan metsärannalle asettui Antti Johanneksenpoika Mehtonen perheineen. Antti teki tervahaudan vanhan riihen paikalle ja tervaksien latvoista rakensi uuden tuvan. Ahvenkoskelle asettui Jaakko Erkinpoika Lohtajan Priitoineen, Erkki Erkinpoika pysähtyi Kukkopurolle ja Heikki Erkinpoika Vappusaloon.

1800-luvun alussa kauas Karstulan rajoille, Kirvesmäelle, jota ennen mainittiin myös Pyhämäeksi, asettui Haukkapuron metsätalosta Jussi

Jaakonpoika ja rakensi uuden talon Perhon toiselle laidalle, Rotmon naapuriksi. Monta eri asujaa ehti Kirvesmäellä olla ja se olikin parhaana aikanaan miehinen ja karjainen kylä.

1811 Peltokankaan mäellä asusteli kaksi sotaurhoa liti ja Erkki Eini. Paikalle marssi kolmas kova mies, Kälviältä kotoisin oleva Tööri-äijä, Andreas Törn. Tämän vanhan sotasankarin jälkeläiset olivat kovia miehiä ja monella oli myös haukkumanimensä, ketä sanottiin keisariksi, ketä Keitetyksi, ketä taas Rupi-Jussiksi. Mäelle kohosi aikojen kuluessa seitsemän taloa.

1815 Pekka Mikkelinpojan ”kuoleman pesään”, samaan pirttiin Rotmonmäelle asettui Kivijärven kova Kotilainen Paavo Matinpöika vaimonsa Saaran ja esikoisensa Heikin kanssa. Heikistä tuli kova työmies joka teki tervaa, raivasi peltoa ja sai 8 lasta joista 2 poikaa ja 6 tytärtä. Tyttäret raatoivat paremmin kuin hyvätkään miehet tervanteossa, korpitoissa ja niityillä. He olivat koko seutukunnan kuuluja väkisiä.

1815 Nousi Porasjärven rannalle suuri talo, Mehtä-Poranen, kun Antti Vares poikansa, pojanpoikansa ja tämän pojan kanssa asustelivat ja elivät Porasen metsissä. Tiettomien nevojen takana Varesen miehet tappelivat karhujen kanssa, polttivat tervaa ja kalastelivat. Jauhomyllä kalkutti Porasjoessa ja sahakin oli toiminnassa. Poranen oli aikoinaan koko Perhon mahtavin talo. (Paulaharju 1981,16-26).

Perho-nimi

Perho-nimi on ilmeisesti muinaisen hämäläisen eränkävijän nimi. Asiaa todistaa mm. se, että 1500-luvulla Kalvolan pitäjässä oli Perhonkylä. Perhonkosken seudun erämaiden nautintaoikeuden omistaja on ilmeisesti asunut alun perin Hämeessä Perhonkylässä.

Perho-nimi on siis mahdollisesti muinaisen hämäläisen eränkävijän nimen mukaan.

Ilmari Kosonen kertoi yleisölle Perho-päivänä 2017, että hänen tutkimuksensa mukaan nimi Perho ei olisi peräisin eränkävijän nimestä vaan että nimi tulisi karjalan kielen sanasta bereg(h). Sana tarkoittaa ”suuri metsä”. Vuonna 1583 mainittiin kylä nimeltä Perhw, lausutaan Perhu. Suomessa on 15 maastopaikan nimeä, joissa on sana Perho tarkoittaen suurempaa metsää, ylänköpaikkoja. Kososen mukaan nimi Suomenselkä on myöhäinen, oppitekoinen nimi ja että oikea alkuperäisnimi olisi Perhoselkä.

Perhon kunnan perustaminen

Pentti Virrankoski on kirjoittanut kirjan Kokkolan pitäjän yläosan historia, jossa kerrotaan Halsuan, Kaustisen, Perhon ja Vetelin historiaa 1860-luvulle. Kirjassa kerrotaan, että tuolloin perustettiin Vetelin ja Kaustisen kirkkoherrakunnat ja Kokkolan pitäjän yläosa erotettiin itse-

näiseksi kärjäkunnaksi. Vetelin kirkkoherrakuntaan kuuluivat Vetelin, Halsuan ja Perhon seurakunnat.

Heikki Junnila on kirjoittanut kirjan Perhonjokilaakson historia, jossa lukee, että vuonna 1865 annettiin asetus kunnallishallituksesta maalla, jonka päätavoitteena oli seurakuntaa vastaavan kunnallisen yhteisön luominen. Se merkitsi kunnan ja seurakunnan eroa. Asetusta käytti kuntakokous, jonka päätökset kunnallislautakunta hallintovaltaa käyttävänä elimenä toteutti. Kunnan alue määräytyi seurakunnallisen rajojen pohjalta.

Uusi kunnallisasetus edellytti päätäntä- ja hallintovaltaa käyttävien elinten perustamista. Kunnan toimialaan luettiin edelleen yleisen järjestyksen edistäminen, palontorjunta, petoeläinten hävittäminen ja kunnallisen rakennusten pystyttäminen ja ylläpitäminen. Maalaiskuntien kunnallishallinto oli järjestettävä vuoden 1868 helmikuuhun mennessä.

Perhonjokilaakson kunnat Kaustinen, Veteli, Halsua ja Perho täyttivät velvollisuutensa kunnallishallinnon järjestämisestä.

Perhonjoen nimihistoriaa

Perhonjokilaakson historia -kirjassa Heikki Junnila kirjoittaa Perhonjoki-nimen vakiintumisesta:

Perhon halki virtaavaa jokea nimitettiin 1500-luvulta alkaen Vetelinjoeksi. Kirjallisessa käytössä Perhonjoki-nimi yleistyi vasta v. 1856 mm. asiakirjoissa, joissa esiteltiin suuria koskenperkauksia. Perholaiset käyttivät Perhonjoki-nimeä kartoissa, asiakirjoissa, kunnallisissa pöytäkirjoissa, lehdistössä ja oppikirjoissa, jolloin Perhonjoki-nimi yleistyi nopeasti. Veteliläiset käyttivät edelleen joesta nimeä Vetelinjoki. Koska joen rinnakkaiset nimet aiheuttivat paljon sekaannusta niin vuonna 1930 lähetettiin Perhon- eli Vetelinjokilaakson kuntien edustajat valtakirjoin varustettuna päättämään joen virallisesta nimestä. Kaustisella pidettyyn kokoukseen osallistuivat Kaustisen, Veteli, Perhon ja Halsuan kunnan edustajat. Äänestyksessä Perhonjoki olisi tullut hyväksytyksi mutta Kaustinen katsoi, että Kokkolanjoki sopisi joen nimeksi parhaiten. Viralliseksi nimipariksi hyväksyttiin Perhonjoki ja Kokkolanjoki. Perhonjoki-nimi syrjäytti vähitellen Vetelinjoki-nimen. Paikoitellen matalassa laaksossa virtaava joki antoi aiheen nimetä entisen Kokkolan Ylimaata Perhonjokilaaksoksi.

Perhon vanhin koulurakennus

Perhon koululaitoksen historia kirja kertoo, että ensimmäinen velvoitus kunnille kansakoulujen perustamisesta annettiin jo vuonna 1866, mutta vasta 1880-luvun alkupuolella Perhossa alettiin hoitamaan kansakouluasetuksen säätämää velvollisuutta. Perhon kunnan köyhyys ja kunnan sijainti kaukana suurista asutuskeskuksista olivat eräitä seikkoja kansakoulun perustamisen siirtymiselle. Perhossa oli asukkaita 1850-luvulla 1128 henkeä. Koulu aloitti toimintansa pappilassa v. 1891, jossa se toimi neljä vuotta. Perhon kansakoulun merkittävimpiä puuhamiehiä oli kirkkoherra Leidenius ja hän lupasi maa-alueen johon koulu voitaisiin rakentaa. Koulurakennus pystytettiin tontille, joka erotettiin Senaatin päätöksellä kirkkoherran virkatalon maista pakko-

lunastuksella 110 markan kauppahinnalla. Perhon kunnan ensimmäisen koulun vihkiäisjuhlaa vietettiin 4.10.1895. (Perhon koululaitoksen historia.1991, 15-24).

Perhon kirjasto

Kokkolan ylimaän ensimmäinen yleinen kirjasto perustettiin Perhoon v.1862. Perustajaksi on kirjattu lautamies ja kirkkoväärti A. Sahibacka. Puuhamiehinä toimivat saarnaaja Emanuel Snelman, lukkari Erkki Lakanen ja kasööri Tuomas Taittonen. Tuomas Taittosen osuus ”henkisenä isänä” kirjaston perustamisessa oli merkittävä. Hän muutti Perhoon suonkuivaustöiden johtajaksi ja kasööriksi. Kortteeripaikaksi tuli kirkkoväärti Antti Sahibackan talo. Taittonen oli perustanut Vähäänkyrön kirjaston 11 vuotta aiemmin, joka oli Suomen suurin kansankirjasto. Perhon kirjaston perustamisessa oli samat piirteet kuin Vähäänkyrön kirjaston perustamisessa. Kirkkoväärti Antti Sahibacka oli ensimmäinen kirjastonhoitaja.

Kirkko

Perhon seurakunnan kotisivut kertovat, että ensimmäisen kirkon suunnitteli kirkonrakentaja Matti Kuorikoski. Kirkko valmistui vuonna 1782. Kellotapuli tehtiin vuonna 1799 ja uusittiin v. 1846. Vuonna 1902 Perhon vanha ristikirkko purettiin ja puuosat käytettiin uudestaan arkkitehti Valter Thomen piirtämään ja rakennusmestari Jaakko Kuorikosken rakentamaan kirkkoon, joka valmistui v.1903. Kirkko on arkkitehtuurisesti Jugend-tyyliä, eli kansallisromantiikkaa. Alttaritauluna on Ilmari Wirkkalan maalaus ”Erämaiden Kristus” vuodelta 1938.

Perhon kotiseutumuseo

Perhon kotiseutuyhdistyksen omistama ja ylläpitämä kotiseutumuseo sijaitsee Jängänharjulla kirkon kupeessa entisessä viljamakasiinissa. Viljamakasiini on rakennettu vuonna 1858 ja otettu lainamakasiinikäyttöön vuonna 1865 ; siitä muistona on edelleen kaksinkertaiset seinärakennelmat. Viljamaksiinista tuli museo vuonna 1963. Lähteenä Perhon kotiseutuyhdistyksen kotisivut.

Halla- ja nälkävuodet 1860-luvulla Perhossa

Vuonna 1861 halla hätyytti useita Perhon tilallisia. Seuraavan vuoden sato jäi heikoksi ja se jouduttiin korjaamaan epäsuotuisissa olosuhteissa. Vuoden 1863 sato ei yltänyt normaalin vuodentuloon. Vaikeimmin 1860-luvun vuoden olosuhteita kuvannee pitkään jatkunut kylmä kevät: muistitiedon mukaan Räyringin järven yli ajettiin hevosella vielä kesäkuun neljäntenä päivänä. Perhonjokilaaksolaiset joutuivat pulaan usean lähes peräkkäisen heikon satovuoden jälkeen ja kovat ajat koittivat. Vuosina 1867-1868 voimat eivät enää riittäneet eikä kruunun apu ehtinyt auttaa puutteeseen joutuneita. Vuonna 1868 kulkutaudit levisivät ja nälkäisten joukko yhä laajeni. Koko maassa kuoli nälkään vuonna 1868 137.720 henkeä, Perhonjokilaaksossa kuoli vähintään 2530 ja Perhossa 130 henkeä.

Tarinoita ja muistomerkkejä

Suomessa lukevan suomalaisyleisön piirissä Perho tuli tunnetuksi kansallisrunoilija Johan Ludvig Runebergin ansiosta. Runeberg keräsi Haanen veljesten tarinan talteen ja kirjoitti siitä runon ”Hauta Perhossa” (1831) oleskellessaan paikkakunnalla 1830-luvulla.

Ihminen erämaassa kirjassa kirjoitetaan, että runo ”Hauta Perhossa” kertoo Haanen veljesten vaiheista ilmeisesti isovihan aikana. Haanen veljekset taistelivat venäläisiä vastaan ja saivat surmansa. Heidät sanotaan haudatuksi Jängänjärven Kalmasaareen, josta on löydetty vainajien luita. Tarinan todenperäisyyttä ei ole voitu osoittaa, mutta ei myöskään kumota sillä Runeberg oli kuullut tarinan sata vuotta myöhemmin tapahtumasta. Perholaiset ovat pystyttäneet hautapaikalle muistomerkin v. 1925. Muistomerkki on yli kaksimetrisen graniittipatsas, jonka pronssilevyssä lukee sanat ”Haanein henki sua velvottaa synnyinmaalles uhrautumaan”. (Ihminen erämaassa 1996,74)

Kokkonevan taistelu

Paulaharju kertoo kirjassa Suomenselän vieriltä, kuinka Perho joutui sodan jalkoihin 1808-09 ja täällä käytiin verisiä taisteluja (1981. 2.p, 44-46). Kokkonevan taistelu käytiin 11.7.1808, jossa venäläinen tuli Suomen joukkojen perässä Kokkonevalle ja pysähtyi kirkonkylän puoleiselle rannalle, Huhtakankaan männikköön. Kampelinsaareessa oli huoneen kokoinen kivi josta *Otto von Fieandt*, Rautalammin pataljoonan komentaja, tähysteli venäläisiä niiden alkaessa samalla ampua. Fieandtin miehistä viisi sai heti surmansa. Kalliot kumisivat ja kirkkoharju tärisi kun tuli yhtä mittaa leimahteli kahden puolen ja savu pöläh-teli. Fieandt lähetti *luutnantti Schönemanin* partioinen nevaa kiertäen ampumaan venäläisten kylkipuolta, mutta keskelle rämettä luutnantti kaatui. *Linnspora*, Suomen joukkojen päämies oli ottanut venäläisiltä lahjoja ja sekoittanut ruutiin hiekkaa etteivät kuulat lentäneet juuri minnekkään ja Fieandt ei voinut kauan pitää puoliaan, kun kuulat vain enimmäkseen putoilivat kantamatta venäläisiin saakka. Suomalaiset joutuivat perääntymään mutta matkalla saatiin apujoukkoja ja venäläiset joutuivat vuorostaan perääntymään Karstulan kirkolle asti. Siellä venäläiset taas saivat suuremman joukon taistelijoita ja suomalaiset joutuivat perääntymään monituhantisen ylivoiman edessä aina Veteliin asti. Koko Perho erämaaseutuineen jäi venäläisten valtaan. Ihmiset pakenivat piilopirtteihin ja melkein kaikki talot jäivät autioiksi (Paulaharju 1981, 44 – 46).

Muistona taisteluista on Kokkonevan Kokonsaarelle pystytetty taistelupaikan muistomerkki, jossa on luutnantti Schönemanin risti. ”Viantin” kivi on nähtävissä Kokkonevan Kampelinsaarella. *Johan Ludvig Runeberg* kirjoitti Vänrikki Stoolin tarinoihin Otto von Fieandtista runon ansiosta Perho ja Otto von Fieandt saivat kuolemattoman maineen. Runeberg kirjoitti myös runon ”Pilven Veikko”, joka on tarina perholaisten Suomen sodan sankarista. Hän hyökkäsi yksin vihollisjoukon kimppuun Koivukoskella ja auttoi venäläisten kynsistä Koivu-tuhuvan ja Sahin äijän sekä kirkkoherran, joka oli sidottu hurjaan hevospariin. Useat venäläismiehet menettivät henkensä mutta kamppailu oli kova

ja Pilven Veikko menehtyi. Perhon sankaripatsaassa lukee sanat ”Veljet Pilven Veikon ja Haanen poikien. Uhreina suurten sotien lepäävät nyt tässä. Missä taivaan Herra on näkemässä. Hänen kirkkautensa kulta. On tää halpa Perhon multa.”

Perhon noidan mustakirja

Kirjastoaktivistina tunnettu Tuomas Taittonen muutti vuonna 1862 Perhoon suonkuivaustöiden johtajaksi ja kasööriksi. Majapaikkana hänellä oli Antti Sahibackan talo jonka naapurissa asui 70-vuotias, Juha Kellokoski, jonka sanottiin olevan paikkakunnan suurin noita. Hänellä oli hallussaan kirja ”Mustakirja” jonka sivuilta tiedettiin Kellokosken oppineen keinonsa. Ukolta haettiin apua erilaisiin vaivoihin niin ihmisille kuin eläimillekin Perhon, Vetelin, Kastulan ja Vintalan seurakunnista. Taittosta kiinnosti Mustakirja mutta se oli salaisessa paikassa eikä sitä voinut nähdä.

Talossa oli kuitenkin piika, joka sanoi pääsevänsä ”Tuharin” arkkun milloin hyvänsä ja toi kirjan Taittoselle. Parin päivän päästä piika tuli takaisin sanoen, ”antakaa pian kirja takasin. Tuhari on kaivanut kirjaa ja minun on täytynyt tunnustaa. Tuhari uhkaa noitua teille kipuja ja porotuksia joista kuolette”. Taittonen pyysi piikaa kertomaan että hän ostaisi kirjan jos hän sovinnolla myypi, vaan jos ei sovintoa tulisi ja hän tahtoo kirjan omistaa, niin hänet hirtetään. Tällaisia uhkauksia ukko ja Taittonen lähettelivät toisilleen kunnes viimein tuli ukko Taittosen luo. Taittosen vakuuteltua, että kyllä noitaukko kirjan jo taitaa ulkomuistitaankin syntyi sopu ja Juha Kellokoski möi kirjan markalla.

Taittonen haastatteli Kellokoskea mistä kirja on peräisin ja kuka sen on tehnyt. Ukko kertoi, että sen on tehnyt Aaprami Pöyrynen ja sitä ei ole tehty kirjoittamalla vaan että Aapramilla oli muu voima jolla se oli tehty. Aaprami Pöyrynen oli kulkenut paljon Rautalammilla ja muualla mutta Wetelissä ja Halsuassa oli oleskellut.

Mustankirjan Taittonen jätti tuttavavan välityksellä toimitettavaksi Suomalaisen Kirjallisuuden seuralle. Se kuitenkin katosi matkalla, kunnes eräs ylioppilas lahjoitti sen seuralle v. 1908. Nyt Mustaa kirjaa säilytetään Suomalaisen kirjallisuuden Seuran arkistossa suurimpien harvinaisuuksien joukossa. Seura painatti Mustankirjan samana vuonna ”Suomi” kirjaansa ja ”Wähäisiin kirjelmiinsä” erillispainoksena.

Alkuperäinen Mustakirja sisältää 18 lehteä, niistä kaksi ensimmäistä mustaa. Se on ainulaatuinen löytö kansan taikauskoisuuden ja kansanperinteen saralla. Erillispainos Mustasta kirjasta vuodelta 1908 on Perhon kirjaston kotiseutukokoelmassa.

LIITE 2. Kansalaisaloite

Kansalaisaloite 28.11.2017

Museo/toiminnantalo Perhopirtti v. 1895 rakennetusta kirkonkylän koulusta

Historiaa:

Perhon kunnan ensimmäinen koulu on v. 1895 valmistunut kirkonkylän koulu.

Kansakoulun merkittävimpiä puuhamiehiä oli kirkkoherra Leidenius, joka lupasi maa-alueen johon koulu voitaisiin rakentaa. Koulun piirustuksiksi valittiin n:o 7 ”Mallipiirustuksia kansakouluja varten maalla”-kirjasta, kuitenkin pienennettynä yhden kymmenesosalla. Kustannusarvio oli 3 360 mk .

Sopivien rakennuspuutteen puutteen johdosta perholaiset tekivät kuvernöörille anomuksen, että he saisivat ottaa kruunun metsistä 1200 puuta koulun rakentamiseen johon he saivat luvan kun kokkolalainen ”metsäherra” F. Ingman oli tarkastuksellaan todennut Perhon huonon puutilanteen. Koulun rakennustoimikuntaan kuului Matti Riihimäki, Antti Sahipakka vanhempi, Josua Koivukoski, Heikki Vähämöttönen, Ananias Wasalampi, Juho Hietaniemi ja Juho Anttila.

Tänään:

Koulurakennus on Museoviraston suojelema kohde.

Koulurakennus on Rinteen koulun käytössä osittain, nämä tilat vapautuvat kun he muuttavat uuteen vastavalmistuneeseen koulurakennukseen. Kielistudio on vähäisessä käytössä ja vähitellen väistymässä koska tekniikka on vanhaa ja kuuntelut ovat tulevaisuudessa digitaalisessa muodossa.

Idea uudesta Perhopirtistä koulunmäellä

Perhon kunnan kotiseutumuseo kirkonmäellä on toimiva museo ja palvelee hyvin, mutta on vain kesäisin käytettävissä. Tarvitaan lisäksi toinen museo, johon voidaan laittaa esille laajemmat kulttuurihistoriallisesti merkittävät kokonaisuudet.

Tämän kansalaisaloitteen allekirjoittajina esitämme, että kirkonkylän vanhasta puukoulusta tehtäisiin museo/toiminnantalo Perhopirtti..

Matkailukohteena Museolla tulisi olemaan merkittävä vaikutus Perhon tunnettavuuden lisäämiseksi sekä myös suuri arvo kouluille, kuntalai-

sille ja matkailijoille. Perhon paikallishistorian tuntemus lisääntyisi kun museoesineet ja kulttuuriperintö olisivat esillä ja kaikkien katseltavissa hyvällä sijaintipaikalla keskellä kylää.

Ideoita Perhopirtin sisältöön /näyttelykokonaisuudet

- Koulumuseo, vanhat aapiset, pulpetit, koulutaulut ym.
- Suomen sodan aikaiset taulut, Korsu-kokoelma
- Perhonjoen historia, uittotarinat
- Perhon Vanhat valokuvat Fb-ryhmän kokoelma sekä kirjaston ja yksityisten vanhat valokuvakokoelmat/ lahjoitukset
- Perhon Neuvola-museo/ tietoa Perhon lääkäreistä
- ”Vanha kamari”, joka sisustettu entisajan tyyliin, esillä vanhat radiot ym. Äänitteille luetut perholaiset tarinat, joita voi kuunnella Vanhassa kamarissa.
- Paikallishistoria tietoa Perhon vesimyllyistä ja tuulimyllyistä

Perhopirtin toimintaa

- Näyttelykokonaisuudet esille asiantuntevasti
- Koululaiskäynnit sekä muut käynnit opastuksineen
- Infopiste Perhon matkailukohteista
- Kudontatila (yhdet kangaspuut), lähellä käsityönäyttely
- Puutyöosasto, esillä pientyökaluja. Mahdollisuus opastetusti tehdä pienimuotoista puutyötä kuten leikkuulauta, perunapuntti, kuksa tms. Myös vastantekoa kesällä.
- Kokoontumistila, perinneillat, kokoukset ym.

Ideoita muuhun oheistoimintaan

- Museokahvila, toimijana kahvioalan yrittäjä
- Käsityömyymälä, paikallisten tuotteiden myymälä
- Kurssitoimintaa, opetetaan erilaisia perinteisiä käsityötekniikoita, sukankutomista, pieniä puutöitä, korinpunontaa, himmeleiden tekoa ym.

- Juttutupa kaikenikäisille
- Järjestetään lapsille lyhytkursseja joissa opetellaan vanhoja perinneleikkejä ja perinteitä mm. Heikinkellojen soitto

Museo/toiminnantalo Perhopirtin vaikutukset:

- Hyvinvointi lisääntyy yhteisen tekemisen myötä
- Perinteet tallentuvat uusille sukupolville
- Yhteisöllisyys lisääntyy
- Vanhojen työtapojen säilyminen
- Kunnan tunnettavuus lisääntyy
- Tapahtuu eri sukupolvien yhdistymistä

Tulevaisuuden ennakointia:

Museo/toiminnantalo Perhopirtti on avoinna ympäri vuoden. Pääsymaksut ja myymälä sekä vuokratulo kahvilasta tuovat kunnalle liiketoimintamahdollisuuksia..

Perhopirtti tuo nuorille mielenkiintoisia työharjoittelupaikkoja.

Perhopirtin museon valvojina voi olla työharjoittelijoita, mutta itse museotoiminnasta vastaa kunnan kulttuuritoimi yhdessä eri yhdistysten ja yksityisten toimijoiden kanssa.

Matkailuinfo toimii matkailukeskuksena, josta myydään matkailupaketteja sekä kehitetään Perhon kulttuuri – ja luontomatkailua.

LIITE 3. Alpo Harjun kertomana Esko Tiaisen historiaa:

Lauri Tiainen hallitsi Tialan taloa vuoteen 1622 ja hänen leskivaimonsa Sipi vuoteen 1629.

Matti Laurinpoika Tiainen oli tilanhallitsijana 1630 – 1648, Lauri Matinpoka Tiainen 1640 – 1684, jonka vaimot Kaisa 1650 – 1670 ja Kerttu 1675 – 1682.

Heidän poikansa Esko Laurinpoika Tiainen palveli Ruotis-Suomi armeijaa kotitalonsa puolesta Pohjanmaan rykmentissä vuodesta 1684 alkaen sotien mm. Liivinmaalla Riiassa.

Palattuaan sotareissulta, hän meni naimisiin Riitta Kuusjärven kanssa. Hän oli suvun merkkimies, joka tunnettiin laajalti hyttömestarina, raudantakojana, viljelijänä ja kalamiehenä.

Tialan talon isännäksi hän tuli 1694, lunasti tilan itselleen kruunulta ja oli isäntänä vuoteen 1706. Hän rakensi Salauden rautahytin Honkajoen Myllykoskeen, johon malmi saatiin Salamajärven pohjasta ja Nielujärven läheltä nevan Salkosaaresta. Joessa oli myös rautamyly, jossa oli vesivoimalla käyvä väkivasara, ja rautaa oli niin, että Tialan kartanolla paukkui seitsemän rautaista porttia.

1920-luvulla hajos käsiin Esko-äijän rautaharkoistaan rakentama riihenkiuas, joka oli pyöreä kuin pääskysenpesä, ja kolmet seinät oli kiuas ehtinyt ympäriltään lahottaa.

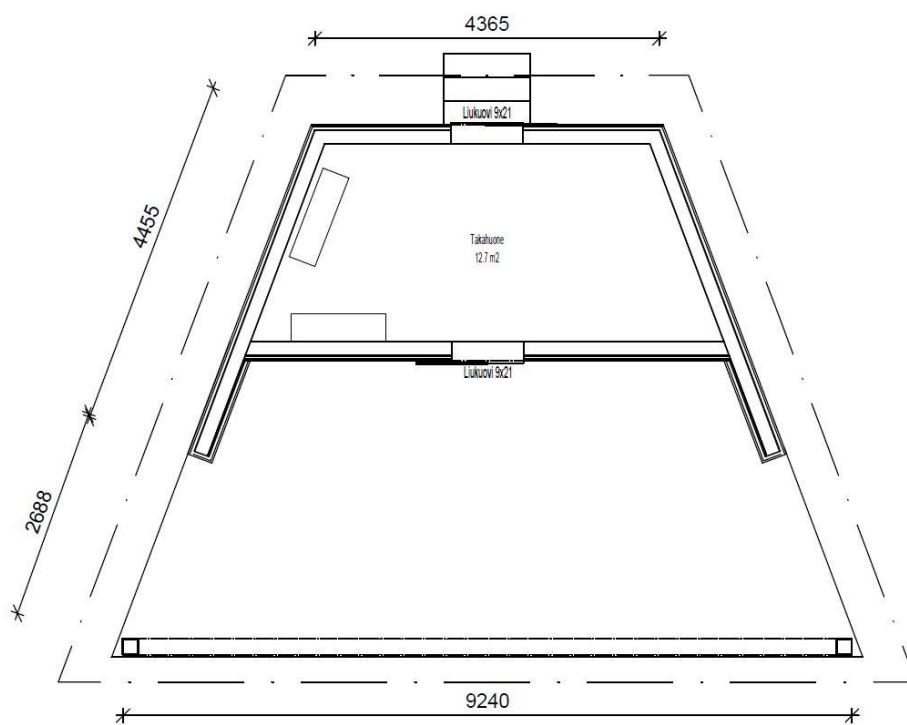
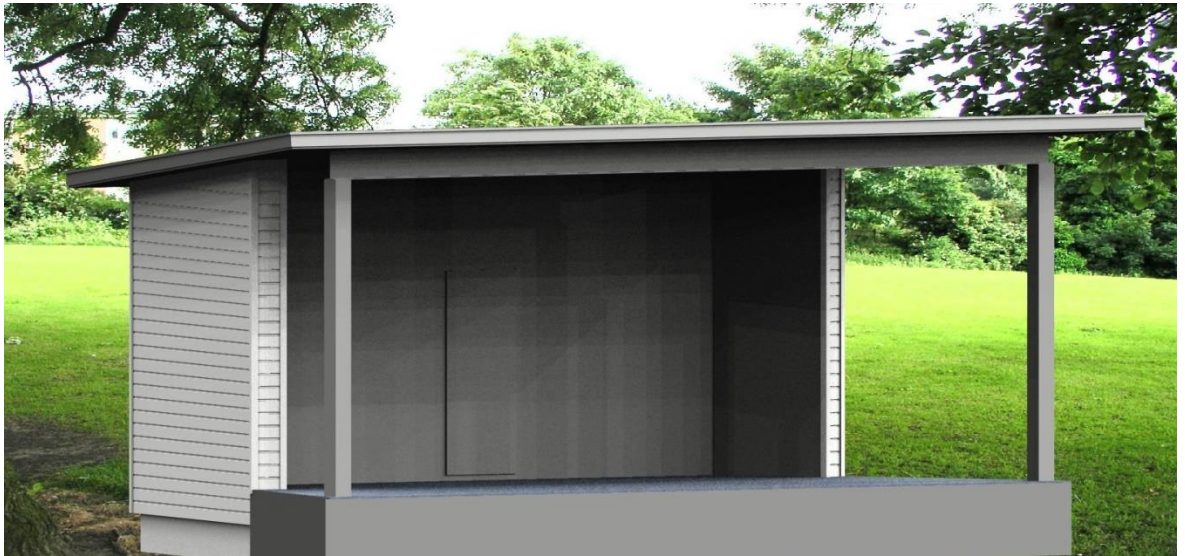
Salamajärven Tiala oli Lahisten kartanon lampuotina, Lahisten kartanon omisti aatelisherra Samson De la Motte, joka oli saanut Lahisten kartanon omistukseensa palveluksistaan Ruotsin valtiolle. Lahisten kartano sijaitsi Sääksmäen Valkeakoskella.

Isossa roduktiossa 1683 Lahisten kartano ja erämaat otettiin kruunun haltuun, mutta annettiin seuraavana vuonna Samsonin pojan Karl De la Motten leskelle, Katarina Munchille, ja hänen kuoltuaan 1694, kartano erämaineen palautui kruunulle, jonka Esko Tiainen sitten osti.

Edelliset Tialan asukkaat olivat olleet Lahisten kartanon Lampuoteja, jonka perua nykyinen nimi on.

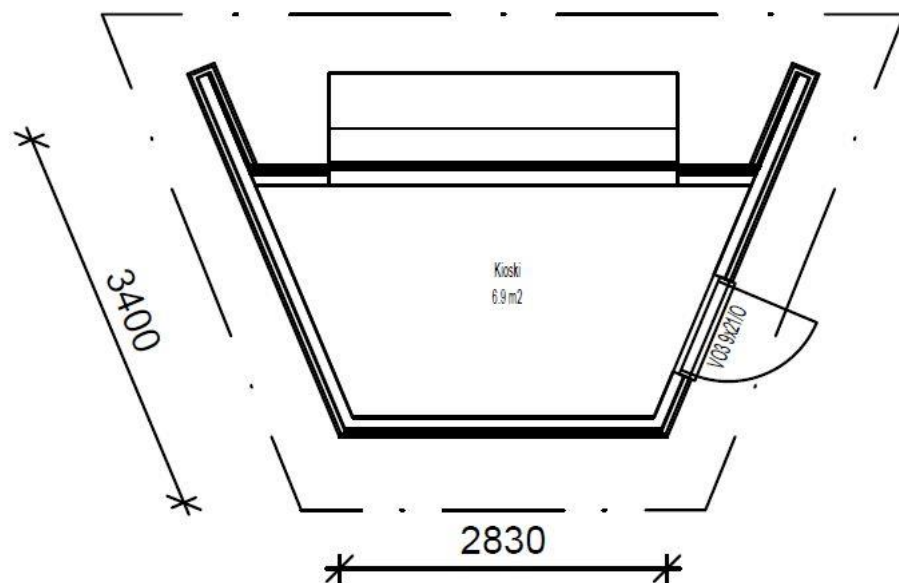
LIITE 4. Esiintymislava

Suunnittelija: Harri Muhonen / Jetta-talo Oy.

LIITE 5. Kioski

Suunnittelija: Harri Muhonen / Jetta-talo Oy.

LIITE 6. Suomi Finland 100 Kunniakirja /Perho-päivä.

*Suomi
Finland*
100

KUNNIAKIRJA

Itsenäinen Suomi täytti sata vuotta 6.12.2017

Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuotta vietettiin koko vuoden, koko Suomessa ja yli sadassa maassa kaikilla maailman mantereilla. Sukupolvemme merkittävin juhlavuosi rakennettiin yhdessä.

Perho-päivä

tekijöineen oli luomassa juhlavuoden ohjelmaa.

Teidän ansiostanne Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuodesta kasvoi kaikkien aikojen laajin ja monipuolisin juhlavuosi Suomessa.

Helsingissä maaliskuussa 2018

Juha Sipilä
Pääministeri
Suomi 100 -valtuuskunnan
puheenjohtaja

Pekka Timonen
Juhlavuoden pääsihteeri

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

LIITE 7. Lehtileike Lampuotista Perhonjokilaakso-lehdestä 9.10.1997

Torstaina 9.10.1997

Perho ostanee Lampuotin talon

Museovirasto on tutustunut Salamajärvellä sijaitsevaan Lampuotin vanhaan talonpoikaistaloon ja esittää rakennuksen säilyttämistä. Historiallisesti merkittävä rakennus kuuluu Museoviraston mukaan Ruotsin-vallan aikaiseen rakennuskantaan, jota Keski-Pohjanmaalla on vähän.

Perhon kunnanhallitus päätti tarjota talosta ja irtaimistosta ne omistavalle perikunnalle 30.000 markkaa ja tontista sen omistavalle perikunnalle 20.000 markkaa. Kaupan edellytyksenä on, että ympäristöviranomaiset hyväksyvät rakennuksen suojeluohjeeksi. Suojelupäätöstä odotetaan vielä tämän vuoden aikana. Sen jälkeen valtuusto voi kaupan hyväksyä.

Tekniselle toimistolle annettiin tehtäväksi ryhtyä suunnittelemaan talon kunnostamista. Hakemus avustuksesta on toimitettava Museovirastoille marraskuun puoliväliin mennessä.

Museovirasto suosittelee kunnostusohjelman laatimista siten, että vuosittain kustannukset olisivat noin 100.000 markkaa. Kunnostus tulee viraston asiantuntijoiden arvon mukaan maksamaan noin 300.000 markkaa. Museoviraston osuus saattaa olla jopa 75 prosenttia, mikäli Lampuotin talo hyväksytään suojeluohjeeksi.

Kunnanhallituksessa Lauri Pohjonen olisi halunnut jättää asian pöydälle lisäselvitysten saamiseksi. Hänen esitystään ei kuitenkaan kannatettu.

Väinö Syrjälä esitti pontena, että

Lampuotin talo on säilynyt rakenteiltaan, vaikka muurien kohdilta katto onkin romahtanut.

kunnan omaa rahaa kunnostukseen käytettäisiin kolmena vuotena yhteensä 120.000 markkaa. Ponsi hyväksyttiin.

Museoviraston lisäksi kustannuksia saadaan jakamaan lunastuksen osalta Ympäristökeskus. Kunnostuksen osalta etsitään vielä muitakin mahdollisuuksia. Rahoituksen arvellaan olevan mahdollinen

myös EU-hankkeena. Vanhojen rakennusten korjaustoimintaan on työvoimakoulutukseen entisen Vaasan läänin alueelle osoitettu kuusi miljoonaa markkaa.